

The Meaning of TET

• Mai Phuong

The Lunar New Year or TET to the Vietnamese people is incomparable to any single Western holiday. Instead, it is like a fusion of the American Thanksgiving, Christmas, and Memorial day - all in a traditional month-long celebration of prosperity, spring, rebirth and familial ancestry. As times change and Vietnamese people become "westernized," however, the actual observance of TET has become restricted to a couple of days up to several weeks. Nevertheless, the ancient customs have endured as families still reunite during TET, donned in their best clothes and spirits, to decorate their houses with chrysanthemums and apricot tree blossoms; to make seasonal treats like sugar-coated coconut strips, dates, and nuts, all called "mứt", red-dyed roasted watermelon seeds and delicious sticky rice cakes filled with sweet mung-bean and meat called "bánh chưng," to exchange New Year wishes of good fortune, longevity, and happiness; and most importantly, to pay respect to deceased family members and friends.

TET SUPERSTITIONS: CUSTOMS AND RITUALS

Customarily, the entire TET season is overshadowed by ancient superstitions and rituals. In terms of the year's sign, it is widely believed that when one's year comes around every twelve years, it will be an especially difficult year for that person. For instance, in 1996, all "rats" are expected to have a trying year. Whether the problems are financial, personal, academic, or emotional, one cannot tell because after all, it is just an ancient popular belief.

In general, Vietnamese people believe that the quality of their TET celebration and the events which occur therein foreshadow the quality of their entire year. Hence, people assume their most congenial behavior, wear their best clothes, clean their homes, pay off all old debts and avoid any arguments or unpleasant sayings.

Moreover, because it carries such ominous significance, there is actually a prescribed manner to celebrate TET. Firstly, on Tet's eve when the clock strikes 12:00 midnight and "Giao Thừa" (or the transitional hour in Vietnam) officially begins, firecrackers explode to wish away bad luck. Next, the altars of deceased family members in every home are furnished with plentiful offerings of food, sweets and flower. Fragrant incense is then burned by the household patriarch who invites ancestral spirits back to share the festivities with the family through his prayers. Meanwhile, a small altar with similar foods and decor is prepared and placed in front of the house - also with burning incense - to appease the distempered spirits, bid farewell to the old year, and welcome in the new.

Finally, on the day of TET, there is the ritual of "xông đất" or "blessing of the land" by a friend or visitor. As good luck is paramount to Vietnamese culture, it is believed that the first person to touch one's land (or the ground on which one's home is built) should be highly reputable, wealthy, good-natured, healthy, and/or venerable. This is so that all such good qualities will bless the home and family throughout the new year.

TET ESSENTIALS:

Aside from the special foods, vacations, and reunions, TET would not be complete for children of all ages without three essentials. These are, "lì xì" or "good luck money," "mừng tuổi" or the exchange of new year wishes, and lastly, cards and games of chance.

By far, receiving lì xì money in the bright red and gold decorated envelopes is the climax of every child's TET. Even frugal elders become generous and give to the young ones. But because nothing is for free, children must reciprocate their lì xì money by wishing longevity, wealth, prosperity and happiness.

ness to their benefactors in the process of “mừng tuổi.” Afterwards, the whole family gathers round to enjoy card games such as black jack, and a variation of poker as well as other games such as “bầu cua” which is a pictorial “craps” game with gourds, shrimps, crabs, and fish to test their new year luck and to spend their new lì xì money.

In all, TET is a myriad of different sights, sounds, tastes, and feelings for each individual and family. The beauty of TET is that, despite all the diversity, it boils down to simple things like love, generosity, family, thanksgiving, and hope. Everything else - the superstitions, myths and rituals which constitute “tradition” - are just the means for expressing and practicing the essence of “life at its best.” And what better time to live in the most glorious manner than at the dawn of an untainted, fresh, and new year; during the merry TET season.

HOW IS TET CELEBRATED TODAY

Fat meat, salted onions and red parallels
Bamboo pole, firecrackers and green rice cakes

Thịt mỡ, dưa hành, câu đối đỏ
Cây nêu, tràng pháo, bánh chưng xanh

Two panels on vertical parallel pillars at entrance to house. This is a scholar’s parallel sentences, through which he expressed how people celebrated TET in the old Vietnamese society. In the war time, celebration of TET is simplified although the customs are still there. Every year people continue to spend billions of piasters for their celebration of TET.

The first TET ceremonies begin during the first night of 29th or 30th day of the 12th lunar month. In fact, preparation for TET begin weeks before the actual event. People start to decorate their house,

purchase firecrackers, tailor new clothes, cook special dishes and also stock food because a “general strike” will occur during TET.

Months before TET, businessmen get ready for a big selling season. Items in greatest demand are foods, clothes, gifts, candles and flowers. The last 3 or 4 days before the birth of a new year, the crowds are even denser, the uproar noisier and smiling shoppers jam the shops. The central market is hectic. Suddenly this excitement extinguishes like magic. The mountain of fruits disappear, shop are closed, streets empty and the tumult dismisses. At once the town is deserted and remains lifeless for three days. The shops are closed, sidewalks are empty and seem to be reserved for a few persons strolling in their new clothes. When the first hour of the new year comes, one must be at home, in front of the altar to welcome the New Spring.

TET begins with “Giao Thừa”, a midnight ceremony which mark the transition of one year to another. The purpose of celebrating “Giao Thừa” is two folds: to thank the outgoing Spirit who reports to the celestial authorities and welcomes his successor and also to invite ancestors to participate with their family. Thus during this season, the Vietnamese enjoy many dishes they do not prepare at any other time of the year.

Firecrackers, the Unicorn dance, Watermelon, Apricot flowers and many other kind of flowers are symbolic of TET.

TET without firecrackers and apricot flowers would not be TET at all. According to people’s thoughts, firecrackers and apricot flowers are the soul of TET itself. Without firecrackers and apricot flowers TET is like a reception without a speech. People say: “Firecrackers are the Ambassadors of Queen Spring. They announce a good beginning on the first day of a year.” Firecrackers symbolize gaiety and are a pleasure for all ages, from all walks of life. Apricot blossoms are a symbol of spring and peace.

With the passage of time, the purpose of exploding firecrackers has changed from chasing away evil spirit to producing as much noise and enjoyment as possible. Every year, people spend billions of piasters, which then go up in smoke through explosions of countless firecrackers. When the New Year is ap-

proaching, everybody prepares for TET with all of their eagerness and seem willing to forget enmities, hatreds, and ready to welcome a New Spring.

WHAT SHOULD A VISITOR DO OR NOT DO DURING TET

TET is a fine time to make friends among the Vietnamese people. If you are invited to visit a Vietnamese house, do not refuse the invitation. Remember that visits are an important part of the Vietnamese TET celebration. The superstition is that the people pay amounts of attention to what happen to those first three days.

DON'T BE A FIRST VISITOR TO THE HOUSE

In the morning of the New Year's first day, people worry about who will be the first visitor to their house. It is believed that the destiny of the whole family for the entire year will depend on him. So, if you are invited for the first day of TET, plan to arrive in the afternoon.

- Do not give gifts such as: medicines, sharp objects or anything used.
- Arguments, violent emotions or insults should be avoided during the TET period.
- Do not discuss unpleasant things during TET with Vietnamese people.
- Do not break dishes.
- Do not be insulting.
- Do not display grief.
- Do not refuse to eat what your host offers you.
- Avoid wearing black or white clothing and other mourning attire.

- Avoid asking for fire (cooking).
- Avoid asking for the payment of debts.
- Do send greeting cards. They should arrive before the first day of TET. Any received after that date might be view as insincere.

When you wish your host "HAPPY TET", it is meaningless, you should say something like: "*I wish you a prosperous and Happy New Year*" (tôi chúc ông/bà/cô/em phát tài và hạnh phúc trong năm mới). In greeting a married woman you can say: "*I hope that next year you will have a (another) child*" (tôi chúc ông bà sẽ có thêm một cháu bé (nữa) trong năm mới).

- Do give children and unmarried people a red envelope with money placed inside. Write on it: "CUNG CHÚC TÂN XUÂN" which means "*Many Wishes for the New Spring*".

THE BASIC SENTENCES OF NEW YEAR'S WISHES

Sending New Year cards to greet one another is also part of the tradition. Those cards are often printed with pictures of apricot flowers, spring birds, or firecrackers and green rice cakes... Some of the common greetings are:

- "CUNG CHÚC TÂN XUÂN" which means "*Many Wishes for the New Spring.*"
- "KÍNH CHÚC MỘT NĂM MỚI AN VUI VÀ THỊNH VƯỢNG"
"I wish you a happy and prosperous New Year."

There are hundreds of manner of wishes for the New Year depending on the situation, personal attire, profession, circumstances... such as:

- "NĂM MỚI CHÚC ÔNG/BÀ/CÔ VẠN SỰ NHƯ Ý"
"I wish that all things happen as you desire."
- "CHÚC ÔNG / CÔ THÀNH CÔNG TRÊN ĐƯỜNG HỌC VẤN"
"I wish you much success in your education."
- "CHÚC ÔNG / BÀ / CÔ NĂM NAY MUA MAY BÁN ĐẮT, TIỀN TÀI NHƯ NƯỚC"
"I wish you that your business may prosper with

the New Year and that money flows into your house like water."

- "KÍNH CHÚC ÔNG / BÀ / CÔ MỘT NĂM MỚI ĐỒI DÀO SỨC KHỎE, VUI TƯỞI VÀ HẠNH PHÚC"

"I respectfully wish you much happiness, joy and good health in the New Year."

- "CHÚC ÔNG BÀ ĐẦU NĂM SINH CON TRAI, CUỐI NĂM SINH CON GÁI"

"I wish you have a boy at the beginning of the year and a girl at the end of the year."

- "THÂN CHÚC BẠN MỘT MÙA XUÂN NHƯ Ý VÀ TƯỞI NHƯ HOA HỒNG"

"Best wish for a happy spring as bright as a rose."

THE LEGEND OF FIRECRACKERS

TET could not be celebrated properly without firecrackers. They sound off like machine-guns at midnight before the New Year, blasting out the Old and welcoming the New Year.

In ancient times there are two wicked spirits who hated mankind. They did all kinds of nasty deeds to the people at night. At TET when the good genies of that neighborhood had to report to heaven, the two bad spirits were particularly mad and threw the people into a frenzy. The people learned that the wicked spirits were afraid of light and loud noise so they lighted their home and exploded firecrackers to scare the bad genies away. They kept the noise and light going strong until TET was over and the good genies returned home.

THE LEGEND OF THE NARCISSUS (WATER FAIRY)

This legend explains why the narcissus plays an important role at TET. It is considered a good omen if they bloom on the New Year's day. So great care is given to their cultivation; special techniques are used to ensure their blooming at that time.

Once upon a time, there was a rich old man who had three sons. When he felt that he was about to die, he called in his children, and said he wished his fortune to be divided equally among them. The children promised to respect his will and the old man

died happily.

The father had hardly been buried when the two elder sons took most of the youngest son's share. Only a poor plot of good-for-nothing land was given to the boy.

The unfortunate younger son was sadly looking at his inheritance, when he saw a fairy appear:

"Stop crying" she said, "there is a treasure hidden beneath your plot of land and your brothers don't know it." She explained that the sprout of a most valuable flower was hidden under the soil. The boy was astonished and the fairy said: "You'll get rich with these flowers; each spring you will see them bloom in your garden and you can sell them at a good price."

The very next spring, the land was covered with fragrant whiteness. In memory of the fairy who protected him, he named the flower THỦY TIÊN (Water Fairy). Everyone who saw the flower would fall in love with its beauty and delicate perfume. The Lords and the riches wanted to buy the flower and offered fabulous prices for the floral wonder.

In just a few years, the young son accumulated an immense fortune from the sale of the narcissuses. He then became wealthy and the flower became a symbol of success and prosperity.

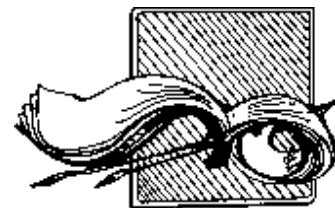
THE LEGEND OF THE APRICOT-TREE

Once upon a time, there was a huge apricot tree, larger than all others. Two genii had chosen it as their home and mercilessly exterminated all the demons and phantoms in the entire area. People in the area lived peaceful under their protection.

However, when the year ended, the two genies had to go and present their good wishes to the emperor of Jade. They went away for a few days and left the people at the mercy of the evil spirits. The people knew that the spirits were afraid of the apricot tree where the genie lived, so they each picked a branch from the tree and placed it at their front door to scare the bad spirits away.

This explains why the apricot-tree has taken a great importance during TET. The branches are now used as a beautiful ornament in most Vietnamese houses, but they originally served to scare off the evil spirits. ■

VĂN HÓA VIỆT NAM

Văn Hóa là linh hồn của một dân tộc! Văn Hóa phản ánh đời sống, nguyện vọng, phong tục, tập quán xã hội và tư tưởng truyền thống từ thế hệ này sang thế hệ khác. Chúng ta phải hãnh diện có một nền Văn Hóa vững bền sau hơn bốn ngàn năm văn hiến. Đó là sự đóng góp, hy sinh của hàng vạn, hàng triệu bậc tiền nhân đã không ngần ngại dùng sinh mạng mình thay ngọn bút, dòng máu mình thay nét mực để vạch mặt chỉ tên những kẻ đã vì ích lợi cá nhân mà tiêu diệt tự do và tư tưởng của dân mình. Họ là những người Việt Nam yêu nước thương dân, dám hy sinh để bảo tồn lịch sử Văn Hóa. Chúng ta với dòng máu Lạc Việt luôn chảy trong thân thể và sẽ nối kết với những thế hệ mai sau. Và chúng ta là hiện thân của những anh hùng liệt vị, của những tiền hiền. Cho nên chúng ta cần phải bảo vệ thanh danh của họ. Vì thế chúng ta có bốn phận phải bảo tồn Văn Hóa Việt Nam.

Nhưng thực tế chúng ta phải đau buồn nhìn nhận là hiện tại số người hoạt động cho nền Văn Hóa ở vùng đất mới này rất là hiếm hoi. Thậm chí ngay cả học đường, nơi qui tụ những mầm mống tốt đẹp cho thế hệ mai sau. Và đau buồn hơn hết khi có người coi đó là một thực trạng hiển nhiên phải có. Vì bận rộn của cuộc sống mới, vì việc làm, vì môi trường, vì đèn sách hay tại vì chúng ta có thành kiến sai lầm về khả năng đóng góp của chúng ta?

“Viết hay không bằng hay viết”, và hay viết hiển nhiên trở thành viết hay. Người viết dưới đây không phải là người sống bằng nghề cầm bút. Nhưng thực hiện bài viết với tâm niệm là vai trò Văn Hóa Việt Nam ở nước ngoài rất là quan trọng. Vì Văn Hóa là món ăn tinh thần, là phương thức để giải bày tư tưởng và tính cách của dân tộc, là tiếng nói của những tâm hồn khúc ẩn, xót xa ly hương. Có phải chăng đó là những gì đã nuôi dưỡng người Do Thái trong hai ngàn năm qua?

Trong nền Văn Hóa Việt Nam, chúng ta rất hãnh diện có một di sản thật dồi dào phong phú và vô

cùng quý giá đó là Tục ngữ và Ca dao. Những người bình dân tâm thường đã đem tư tưởng, tâm tình của mình ra mà diễn tả bằng những câu văn vần rồi truyền miệng đi với nhau, trải qua bao năm, tháng, các câu đó được thêm bớt, gọt giũa để rồi trở thành Tục ngữ và Ca dao.

Những câu Tục ngữ dùng diễn tả thói quen, có từ lâu đời. Tục ngữ có khi dùng để châm biếm:

“Ăn chẳng có, khó đến mình.”

Tục ngữ còn để khuyên răn người đời:

“Trâu chết để da, người chết để tiếng.”

Có lúc người ta dùng Tục ngữ để diễn tả thói đời:

“Giúp lời không ai giúp của, giúp đũa không ai giúp cơm.”

Ca dao hàm súc hơn Tục ngữ. Ca dao đưa tâm hồn chúng ta về quê hương, gần gũi với tổ quốc và dân tộc:

*“Đêm qua ra đứng bờ ao,
Trông cá, cá lặn, trông sao, sao mờ.
Buồn trông con nhện giăng tơ,
Nhện ơi! nhện hỡi! nhện chờ mối ai?
Buồn trông chênh chéch sao mai,
Sao ơi! sao hỡi! nhớ ai sao mờ?
Đêm đêm tưởng dải Ngân-hà,
Bóng sao tinh-đẩu đã ba năm tròn,
Đá mòn nhưng dạ chẳng mòn,
Tào-khê nước chảy vẫn còn trơ-trơ...”*

Văn Hóa là phong tục, tập quán, và còn là những câu hò, điệu hát êm đềm. Nó nồng nàn, nhưng kín đáo:

*“Ai về, em gửi bức thư,
Hỏi người bạn cũ, bây chừ nơi nao?
Non kia, ai đắp mà cao?
Sông kia, biển nọ, ai đào mà sâu?”*

Qua tình yêu trai gái, Ca dao đã được dùng để bộc lộ tâm tình, thật là nồng nàn và ý vị:

*“Hôm qua, tát nước đầu đình,
Bỏ quên cái áo trên cành hoa sen,
Em được thì cho anh xin,
Hay là em giữ làm tin trong nhà.
Áo anh sút chỉ đường tà,
Vợ anh chưa có, mẹ già chưa khâu.
Áo anh sút chỉ đã lâu,
Mai mượn cô ấy vào khâu cho cùng....”*

Thật là tài tình, khéo léo và duyên dáng. Người con trai ấy biết dùng cái áo “rách” để mà tỏ tình, nói lên thân thế và ý muốn của mình. Có khi người con trai và người con gái đã có mối tương quan, người trai ấy có thể tỏ tình:

*“Vào vườn trẩy quả cau non,
Anh thấy em dôm, muốn kết nhân duyên.
Má em có lúm đồng tiền,
Càng trông càng đẹp, càng nhìn càng ưa!”*

Những lời ngọt ngào như thế, cô gái nào nghe được lời tỏ tình mà không thương cho được:

*“Anh đà có vợ con chưa?
Mà anh ăn nói gió đưa ngọt ngào.
Mẹ già, anh để nơi nao?
Để em tìm vào, hầu hạ thay anh!”*

Ngoài tình yêu trai gái, Văn Học Việt Nam còn diễn tả tình phu thê, chung thủy. Đức hạnh, tiết liệt của người phụ nữ Việt Nam một mực chờ chồng:

*“Hình đá ai đem đặt biển Đông,
Giống hình nhi nữ dạng ngồi trông,
Da nhồi phấn tuyết phơi màu trắng,
Tóc gội dầu mướp giữ bụi hồng,
Ngày ngắm gương ô soi đáy nước
Đêm cài lược tho chải trên không,
Đến nay phỏng đã bao nhiêu tuổi,
Trạc trạc bền gan chẳng lấy chồng.”*

(Tôn Thọ Tường)

Luân lý, cương thường, hiếu đạo là tư chất, cốt cách của con người Việt Nam chúng ta từ xưa đến nay. Lúc nào cha mẹ chúng ta cũng thường nhắc nhở “Tiên học lễ, hậu học văn”. Lễ nghĩa, hiếu đạo cũng được dân gian truyền tụng qua Ca dao:

*“Trúng rồng lại nở ra rồng,
Hạt thông lại nở cây thông rườm rà.
Có cha mẹ mới có ta,
Làm nên là bởi mẹ cha vun-trồng.
Thờ cha mẹ, phải hết lòng,
Ấy là chữ hiếu, dạy trong luân-thường.
Chữ để nghĩa là nhường,
Nhường anh, nhường chị, lại nhường người trên.
Ghi lòng, tạc dạ, chớ quên,
Con em phải giữ lấy nền con em...”*

Tình yêu quê hương, tinh thần đoàn kết, bất khuất của dân tộc ta cũng được thể hiện qua văn thơ Việt Nam:

*“... Sầm Nghi Đống nhục mà treo cổ chết
Sĩ Nghị kia vút ấn chạy tháo thân
Trên sông Hồng xác giặc Thanh la liệt
Hai mươi vạn quân phứt chốc tiêu tan
Đống Đa kia thành địa danh lịch sử
Hạ Hồi, Ngọc Hồi máu giặc chảy thành sông
Thăng Long mừng năm cửa thành rộng mở
Đón Quang Trung và những anh hùng...”*

(Đỗ Quang Trình)

Hoặc là:

*“Chiều chiều ra đứng vườn sau
Trông về quê mẹ, ruột đau chín chiều.”*

Không một nỗi buồn nào dai dẳng và ray rức bằng nỗi cách xa nguồn cội. Nhưng chúng ta phải làm gì đây để khóa lấp nỗi vọng hương? Chúng ta không thể ngã lòng. Chúng ta không thể đồng hóa vào người ngoại quốc. Dù chúng ta là thành phần nào đi nữa, nhất định chúng ta vẫn là người Việt Nam. Một mái tóc nhuộm, một cái tên đổi vẫn không thay đi được cái dòng máu Tiên Rồng trong con người chúng ta. Thật là đau buồn và bất hạnh nếu ai tự chối bỏ quê hương mình. Chúng ta phải có một lý tưởng, nuôi một hy vọng, vạch một hướng đi cho Văn Hóa Việt Nam muôn đời bất diệt trong dòng máu lưu truyền của chúng ta.

Trở về với thực tại, Văn Hóa Việt Nam hiện đang bị đe dọa trầm trọng. Tại quê nhà cũng như ở hải ngoại. Anh em, bạn bè tại quê hương của chúng ta, họ không còn tự do diễn đạt tâm tình, nguyện vọng của họ. Sự sáng tác bị giới hạn và kiểm chế. Ở hải

ngoại, chúng ta không có môi trường học hỏi và sáng tác. Con em chúng ta không được hấp thụ những tư tưởng thuần túy dân tộc, học hỏi và ảnh hưởng văn học tràn đầy tình cảm nồng nàn đôn hậu của nền Văn Hóa Việt Nam. Hiện tại nền Văn Hóa của chúng ta bị lung lay như ngọn đèn dầu treo trước gió. Bởi thế, chúng ta là những người may mắn được đến bờ tự do phải có trách nhiệm bảo tồn nền tảng Văn Hóa, phong tục tập quán của mình. Chúng ta có quyền tự do sáng tác nói lên tư tưởng, tâm tình của mình.

Cho nên dù sống trong hoàn cảnh nào, bận rộn đến đâu chúng ta cần dành chút ít thời gian tìm hiểu nguồn gốc của dân tộc để truyền lại thế hệ mai sau.

Vậy các bạn còn chờ gì mà không bắt tay hoạt động xây dựng một cộng đồng Việt Nam tốt đẹp.

Thái Quỳnh

Xuân Xa Xứ

Ồ, xuân sắp về rồi đó em
Ngoài kia, tuyết trắng phủ bên thềm
Thiên hạ chen nhau mua sắm tết
Bánh chưng, rượu, mít, vài chùm nem...

Ngược xuôi xe cộ đầy ngoài phố
Lớp lớp người đi chật cả đường
Chỉ có mình tôi tựa cửa sổ
Thả hồn mơ tưởng về quê hương

Ừ nhỉ, đã mấy năm xa xứ
Saigon chắc vẫn đẹp như xưa?
Chợ hoa Nguyễn Huệ vẫn nhộn nhịp?
Và em vẫn kể đón, người đưa?

Vài năm cách biệt cảnh chưa đổi
Nhưng chắc gì em còn nhớ tôi
Nơi đây, người đông nhưng tình lạnh
Chẳng có một ai nghĩ đến tôi

Đêm nay tôi thức trọn đêm trắng
Một mình chờ đón chúa Xuân sang
Nhấp ngụm cà phê sao thấy đắng
Giống niềm tâm sự kẻ lang thang

TD (U of Toronto)

Nước nguồn

Gởi Võ Thành Đạt, Nguyễn Quân, Tống Minh Đường

Rồi ta sẽ đưa em về quê Mẹ
Từ Nam-quan xuống tận mũi Cà Mau
Bước từng bước nghe lòng dâng rạo rức
Huyền thoại xưa muôn thuở vẫn nhiệm màu.

Bọc trăm trứng luôn là con của Mẹ
Dù lên nguồn hay xuống biển bao la
Mang dòng máu Lạc Long Quân muôn kiếp
Mặc tha hương! Đất Việt vẫn là nhà.

Ta đưa em ghé thăm Hồ Hoàn Kiếm
Ngắm rùa vàng trả bấu vật cho Vua
Em thấy chẳng khi ngoại xâm lấn chiếm
Ngựa sắt, roi tre thu lại cỡi bờ.

Rồi mình ghé Bạch Đằng Giang em nhé!
Thủy triều dâng, che cọc nhọn giữa dòng
Lời hiệu triệu còn đâu đây vang vọng
Khi chiều về, xác giặc ngổn ngang sông.

Ta dừng lại thăm chàng trai họ Lý
Phá Tống, bình Chiêm quân giặc toi bời
Còn vang mãi tuyên ngôn lần thứ nhất:
"Nước non này của dân Việt..." Em ơi!

Có nghe chẳng tiếng hò reo vang dậy
Cùng đồng lòng Sát Thát – giết giặc Nguyên
Chúng hoảng hốt đạp lên nhau tháo chạy
Khải hoàn ca vang vọng khắp mọi miền.

Dừng Lam sơn thăm người hùng áo vải
Nếm mật đời nung nấu chí làm trai
Đẹp lừng lừng người hy sinh cho nước
Đổi Hoàng bào vang danh mãi Lê Lai.

Và đây rồi: thành Thăng Long lịch sử
Cờ bay cao, đưa đất nước vào xuân
Đuổi lũ khôn về bên kia đất Bắc
Hào khí gút trời – người trẻ Quang Trung.

Mình xuôi mái về đồng bằng Nam Bộ
Nhật Tảo lửa hồng, tàu giặc thành than
Mũi lõ, mắt xanh hoảng hồn khiếp đảm
Chạy vọt giò khi cả nước đứng lên.

Này em ơi! Đã bao đời dân Việt
Luôn ngẩng đầu sánh bước với năm châu
Bởi muôn năm huyền thoại vẫn nhiệm màu
Ôi! nước nguồn, không bao giờ uống cạn.

Lê Tào

Nhớ lại vài phong tục Tết

TẾT NGUYÊN ĐÁN là dịp lễ quan trọng và tươi đẹp nhất của nước ta. Tết bắt đầu ngày đầu tiên tháng Giêng âm lịch và kéo dài ba ngày. Người ta chào mừng Năm Mới, nghênh đón Tân Xuân và như thế chào đón một tương lai hứa hẹn qua sự ngời ca những phước lộc của Đất Trời.

Tết là ngày lễ với màu sắc chứa chan, âm thanh tưng bừng và hương thơm ngào ngạt. Những nhà cửa phố phường và quần áo mới phô diễn những màu sắc vui tươi nhất của ngày Tết, với những tà áo muôn màu muôn sắc của các bà các cô, những câu đối đỏ, những chậu cúc vàng cúc trắng, những trái bưởi xanh tươi mọng nước, những miếng dưa hấu đỏ thắm, những chú heo quay đỏ chín ngậy thơm... Phụ họa với cảnh muôn sắc ấy là những tiếng nhạc xuân vui tươi dào dạt chan hòa tiếng pháo đi ùng, sực nước hương trầm nghi ngút và ngào ngạt hương thơm muôn lá muôn hoa. Tất cả những cảnh vui tươi tưng bừng ấy thể hiện một niềm vui sống mãnh liệt và sự huy hoàng của đất trời.

Tết là thời gian để tặng để cho, để trả nợ, sửa chữa sai lầm, tha thứ tội lỗi và xóa bỏ hận thù. Đồng bào chúng ta đều muốn trả nợ trước đêm giao thừa vì mang nợ ngày Tết là xúi quẩy lắm. Đây cũng là dịp mà chủ nhân các hãng xưởng tặng lương bổng dịp Tết cho công nhân thợ thuyền.

Vào chiều ba mươi Tết, chúng ta có lệ thờ cúng tổ tiên long trọng để mời ông bà, ông vải về vui xuân hưởng Tết với con cháu trong nhà.

Lúc giao thừa cũng là lúc khẩn niệm thần linh và tổ tiên ông bà. Đúng nửa đêm là lúc pháo nổ tưng bừng đón mừng Năm Mới. Cả nhà thắp hương khấn lạy trước bàn thờ để xin ông bà phù hộ cho con cháu một năm mới phước lộc dồi dào.

Sáng hôm sau cả nhà ai nấy đều trưng diện quần áo mới. Cổ Tết được bày trên bàn thờ. Cả nhà chúc Tết lẫn nhau, trẻ con được mừng tuổi những phong bao giấy đỏ đựng tiền để dành mua bánh kẹo đồ chơi. Vị khách xông nhà đầu tiên được cả nhà quan tâm tới nhất, vì được tin là sẽ ảnh hưởng đến hạnh phúc khương an của cả nhà trong suốt năm. Người ta không muốn bị xúi quẩy nên mỗi nhà thường chọn và mời khách xông nhà.

Vào ngày mùng ba Tết, đồng bào ta tin rằng tổ tiên ông bà lại về cõi âm, châu Trời, châu Phật. Các cửa hàng cửa hiệu lại mở cửa và nhịp sống trở lại bình thường.

SỰ TÍCH BÁNH DÂY BÁNH CHUNG

Bánh Dây, món ăn của những ngày lễ lạc, là bánh làm bằng gạo nếp, tròn và mỏng.

Bánh Chung, hương vị đặc biệt của ngày Tết, là bánh vuông gói trong lá chuối bên ngoài buộc bằng lạc tre mỏng. Nhân bánh gồm đậu xanh thơm ngon cùng với những miếng thịt heo nhỏ. Nhân này được trộn gia vị đầy đủ và gói chặt trong gạo nếp thành hình vuông.

Tục truyền vua Hùng Vương thứ sáu ở nước ta sau khi phá giặc Ân rồi (tức xác định chủ quyền độc lập với thần thoại Phù Đổng Thiên Vương) thiên

hạ thái bình tuổi ngài đã cao, ngày quyết định tu bổ ngôi rồng để dinh dưỡng tuổi già.

Nhà vua lo việc chọn người kế vị trong số hai mươi hai hoàng tử đều là người hiền tài. Nhà vua bèn cho gọi tất cả hoàng tử lại mà phán rằng: “Tất cả các con hãy đi thật xa để kiếm trân cam mỹ vị để dâng cúng Tiên vương. Đứa nào cuối năm trở về với trân kỳ tuyệt hảo nhất thì sẽ được nối ngôi vua.”

Hai mươi mốt hoàng tử đều đi thật xa để tìm các vị trân kỳ, chỉ riêng có hoàng tử Lang Liêu ở lại hoàng cung, lo nghĩ để làm vừa lòng vua cha. Một đêm chợt có thần linh đến báo mộng dạy cho hoàng tử cách làm hai chiếc bánh bằng gạo nếp, vì gạo là vật quý nhất trời đất, gói theo hình tròn và hình vuông tượng trưng theo hình trời đất.

Tới mùa hoa đào nở, các hoàng tử trở về. Đúng kỳ, mỗi vị đều trình dâng vua cha phẩm vật, tin tưởng sẽ được truyền ngôi. Hai mươi mốt lần nhà vua dùng thử các món trân kỳ là hai mươi mốt lần mặt rồng lộ vẻ không hài lòng. Và đến lượt hoàng tử Lang Liêu dâng lên hai chiếc bánh, một trắng và tròn tượng trưng hình Trời và một nóng và vuông tượng trưng hình Đất. Nhà vua nếm thử một chiếc bánh vuông. Rồi ngài ngự dùng miếng thứ hai, rồi miếng thứ ba cho tới khi ăn trọn chiếc bánh. Mặt rồng hớn hở dùng luôn chiếc bánh tròn. Rồi nhà vua im lặng nghe Lang Liêu tấu trình sự việc thần linh báo mộng.

Những chiếc bánh đã cảm động vua cha vì ngài thấy Lang Liêu đã thấu hiểu lẽ huyền vi của đất trời và sức làm việc của con người. Vì vậy, ngài quyết định truyền ngôi cho Lang Liêu. Ngài đặt tên bánh tròn là bánh Dầy, bánh vuông là bánh Chưng, và truyền đem quảng bá cách làm bánh trong dân gian Lạc Việt.

Sự tích Bánh Dầy Bánh Chưng bao hàm ý niệm Vuông Tròn bàng bạc thấm nhuần trong văn hóa Việt Nam. Vuông tròn tượng trưng các hình phân chia ruộng đất cấy cày (vuông), với vòng tròn thời tiết bốn mùa xuân, hạ, thu, đông. Vuông tròn là hiện thực siêu nhiên hợp nhất, là quan niệm Thời (Gian) - Không (Gian) là núi và biển, là sự sống và sự chết, là nguyên lý âm dương. Bánh Chưng Bánh Dầy tượng trưng hình Trời Đất, thể hiện vũ trụ quan nhân bản của dòng dõi Lạc Việt trong đó con người được quan niệm như ở trung tâm vũ trụ với sứ mạng

tiếp nối Đất Trời.

Một sự kiện ý nghĩa trong truyện nêu trên là Lang Liêu đã ở lại nhà để săn sóc cha mẹ già cho trọn đạo hiếu của một người con trong gia đình Việt Nam. Lang Liêu được chọn kế vị ngôi vua, vì qua hai chiếc bánh làm bằng gạo với hình thể đầy tính cách tiêu biểu và qua sự thông đạt với thần linh, vị hoàng tử này được xem như có khả năng hợp nhất hiện thực và siêu nhiên, hiểu lẽ thiêng liêng của Đất Trời, kính trọng giá trị làm việc của nhân dân, và biết tổ chức đời sống tập thể của quốc gia với nền kinh tế nông nghiệp.

SỰ TÍCH ĐỐT PHÁO

Không có Tết thật sự nếu không có đốt pháo. Pháo nổ tung bừng đêm giao thừa để đẩy lui năm cũ và đón mừng Năm Mới. Tục truyền ngày xưa có hai con quỷ dữ ghét và quấy phá người ta. Cả hai con quỷ này đều sợ ánh sáng và tiếng nổ nên chúng quấy phá ban đêm.

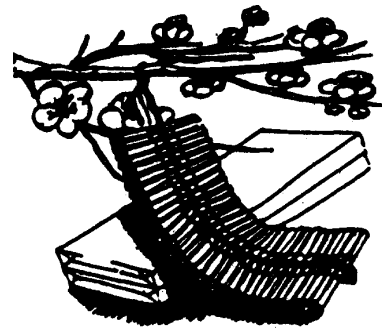
Đến Tết khi thổ thần phải lên châu trời, hai con quỷ này lại càng quấy phá người ta dữ tợn. Loài người biết rằng tà ma sợ ánh sáng và tiếng động nên thắp đèn sáng trưng và đốt pháo để đuổi hai con quỷ đi. Họ thắp đèn sáng trưng và đốt pháo tung bừng cho tới hết Tết khi mà thổ thần thổ công bảo hộ loài người châu trời trở về.

VÀI NÉT VỀ ÂM LỊCH

Ở Việt Nam những ngày lễ và ngày nghỉ thường dựa theo Âm lịch mà ngày tháng dựa theo mặt trăng. Vì vậy, những ngày lễ ở Việt Nam thay đổi hàng năm nếu dựa trên Dương lịch mà nói.

Theo Âm lịch, mỗi năm có 12 tháng, mỗi tháng 29 hoặc 30 ngày và có 355 ngày trong một năm. Cứ khoảng bốn năm lại có thêm một tháng thứ mười ba (tháng nhuận) để điều chỉnh cho mỗi năm âm lịch đều có thể bắt đầu đúng kỳ. Cứ vào ngày rằm mỗi tháng là có trăng tròn. Trong sinh hoạt hàng ngày, đồng bào ta vẫn dùng Dương lịch. Theo Âm lịch, năm được đặt tên theo 12 con giáp. Năm Tý là năm bắt đầu của chu kỳ và theo sau bởi các năm Sửu, Dần, Mão, Thìn, Tỵ, Ngọ, Mùi, Thân, Dậu, Tuất, Hợi. Năm 1996 là năm Tý, năm 1997 là năm Sửu. Cứ thế luân phiên mỗi năm một con giáp (12 năm nữa) mới trở lại. ■

Nhân Bài Thơ “Xuân” của Thiền Sư Mãn Giác

• GS LÚU TRUNG KHẢO

Đời thứ 8, dòng Vô Ngôn Thông triều nhà Lý xuất hiện một vị cao tăng học vấn uyên bác, đạo hạnh cao thâm, văn tài xuất chúng. Vị cao tăng đó là thiền sư Mãn Giác (1052-1096). Vua Lý Nhân Tông và Hoàng Thái Hậu Cảm Linh Nhân kính trọng coi như bậc quốc sư, dựng chùa bên cạnh cung Cảnh Hưng mời sư về trụ trì để tiện việc lui tới học hỏi giáo lý nhà Phật. Nhà vua tôn xưng sư là trưởng lão. Dù vậy Sư rất khiêm cung với mọi người và thường tìm các bậc trí thức trong nước để đàm đạo. Sư tới đâu các bậc học giả trong vùng tìm đến tập họp đông đảo đàm luận thơ văn. Người đương thời coi Mãn Giác thiền sư như bậc lãnh tụ pháp môn ở nước ta vào đầu triều Lý.

Cuối năm 1096, Sư cáo bệnh và đọc bài kệ sau đây trước khi viên tịch:

*Xuân khứ bách hoa lạc
Xuân đáo bách hoa khai
Sự trục nhãn tiền quá
Lão từng đâu thượng lai
Mạc vị xuân tàn hoa lạc tận
Đình tiền tạc dạ nhất chi mai.*

Dịch:

*Xuân đi trăm hoa rụng
Xuân đến trăm hoa cười
Trước mắt việc đi mãi
Trên đầu già đến rồi
Đừng bảo xuân tàn hoa rụng hết
Đêm qua, sân trước một cành mai.*

Bài kệ “Xuân Nhật Thị Chúng” của thiền sư Mãn Giác là một tuyệt phẩm thi văn trong rừng thiền thi. So với các bài thiền thi hay nhất của Trung hoa, Nhật bản, Triều tiên, bài thơ trên của thiền sư Mãn Giác không thua sút một chút nào mà còn có phần hơn vì đã nói lên được sự luân hồi, sự vô thường

của muôn vật trong đó có không gian, thời gian, vũ trụ, vạn vật và dĩ nhiên của cả con người nữa. Tuy nhiên trong vòng luân hồi sinh tử, trong cái vô thường đó vẫn có những chủng tử tốt, những hạt giống duyên lành. Giống như trong cảnh xuân tàn, muôn hoa rụng hết, vậy mà đêm qua, ở trước sân, một cành mai đầy bông nở rộ, tô điểm cho buổi xuân muộn thành một phong cảnh đẹp đẽ, thanh tú, nên thơ, rất phong phú đáng yêu và đáng sống.

Những nét chấm phá tuyệt vời này làm người yêu thơ liên tưởng tới bài thơ của quan nội hầu Nguyễn Trãi đời Lê:

*Nhàn trung tận nhật bế thư trai
Môn ngoại toàn vô tục khách lai
Đô vũ thanh trung xuân hướng lão
Tiền đình sơ vũ luyện hoa khai.*

Dịch:

*Ngày nhàn khép chặt phòng văn
Cửa trăn không một khách trăn vãng lai
Xuân tàn, quỳn giục bên tai
Trước sân hoa nở, mái ngoài mưa bay.*

Thiền sư Giác Hải đời thứ 10 dòng Vô Ngôn Thông trước khi tịch vào mùa xuân cũng có một bài kệ để lại:

*Xuân lai hoa điệp thiên tri kỳ
Hoa điệp ưng tu cộng ứng kỳ
Hoa điệp bốn lai giai thị huyễn
Mạc tu hoa điệp hướng tâm trì.*

Dịch:

*Xuân về hoa bướm gặp nhau đây
Hoa bướm ưng nên họp khúc này
Hoa bướm gốc kia đều huyễn hoặc
Giữ tâm bền chặt, bướm hoa thay.*

Khốn nỗi nhiều người trong chúng ta không biết điều đó, tâm chúng ta lúc nào cũng chao đảo như con lật đật. Thành ngữ tâm viên ý mã (tâm như con vượn chuyền cành, ý như ngựa phi trên đường thiên lý) phần nào đã nói lên sự bất định trong tâm hồn chúng ta. Thiếu chánh kiến, chánh niệm làm sao có chánh tư duy, chánh định được. Bởi thế hồi quang phản tỉnh quay trở về sống với mình, sống với cái thực của mình là điều cần thiết.

Những giả trá bao phủ trên xác thân con người, những ý tưởng lầm lạc đánh giá tự thân quá cao, những tấm màn vô minh che lấp ý thức trong sáng của chúng ta sẽ tan biến đi như ánh sáng mặt trời xóa tan màn đêm u ám một khi chúng ta thành thật sống thực với mình.

Thời Minh Trị Thiên Hoàng, ở Kyoto có một tu viện nổi danh. Đó là tu viện Tofuku mà vị sư trưởng trụ trì là đại thiên sư Keichu. Một hôm, Thống đốc Kyoto tới tu viện thăm viếng. Ông thống đốc đưa cho thị giả một tấm danh thiếp để trình sư trưởng Keichu. Thị giả trình tấm danh thiếp in rất đẹp tên họ và chức vụ của Thống đốc Kyoto lên: dưới hàng chữ đẹp Kitagaki là tên của ông thống đốc, bên dưới là hàng chữ ghi chức vụ Thống đốc Kyoto.

Đọc tấm thiếp xong, sư trưởng bảo người đệ tử:

— Thầy không có việc gì để nói chuyện với người như thế. Con hãy ra tiễn khách.

Người đệ tử hoàn lại Thống đốc tấm danh thiếp với lời xin lỗi. Viên Thống đốc nói:

— Đó là lỗi của tôi.

Ông lấy viết xóa bỏ ba chữ Thống đốc Kyoto rồi nói với thị giả:

— Chú cảm phiền trình lại với sư phụ một lần nữa!

Lần này, thấy tấm danh thiếp, sư trưởng kêu lên:

— Ô, Kitagaki đấy hả? Thầy đang muốn gặp người đó.

Câu chuyện thiền đơn giản ngắn gọn trên mang

thật nhiều ý nghĩa. Nhiều người trong chúng ta không sống thật với mình, với người. Chúng ta sống bằng những cái danh giả trá, bằng những chức tước, những danh hiệu hành chánh hơn là với con người thực của mình. Một ông Thống đốc, một ông tướng, một dân biểu, nghị sĩ mà đạo đức tư cách tầm thường, nịnh hót người trên, chà đạp kẻ dưới, ăn gian nói dối thì sao đáng trọng bằng anh Tư bồi bàn, chị Ba bán bánh cuốn. Tại sao vậy? Là vì người đời không sống chân thật, chỉ trọng hư danh mà không biết trọng cái bản chất chân thật. Con chó ngậm trong mồm một miếng thịt, đứng yên trên cầu nhìn xuống dòng nước thấy miếng thịt dưới nước to hơn liền nhả miếng thịt thật trong mồm ra, nháy xuống nước để bắt cái bóng của miếng thịt. Còn cái ngu dại si mê nào lớn hơn! Nhiều người trong chúng ta cũng si mê như thế. Chúng ta bỏ mỗi bất bóng, đứng núi này trông núi nọ, luôn luôn chạy theo những ảo vọng và ảo tưởng. Đến lúc nhìn ra sự thật thì bóng bắt chẳng được mà mỗi kia cũng không còn. Luân lý giáo khoa thư có kể chuyện ông thầy học của vị công tử con quan Thượng thư một bữa dạo phố. Một người ăn mặc rách rưới thấy ông thầy cùng công tử đi qua liền cúi đầu chào. Ông thầy cúi đầu chào lại. Công tử con quan Thượng liền bảo:

— Nó là một kẻ nghèo hèn sao thầy lại phải chào lại nó?

Ông thầy đáp:

— Thầy phải chào lại ông ta chứ! Nếu không, người đời sẽ chê thầy không biết lễ phép bằng ông ta!

Chúng ta kính trọng người khác nhiều khi là vì người đó có chức vị cao trong xã hội, có danh tiếng, giàu tiền lắm bạc, chủ nhân của nhiều tài sản, nhiều xí nghiệp. Như vậy là si mê vì bỏ chức quyền đi, bỏ tiếng tăm đi, bỏ tiền bạc đi, bỏ tài sản đi, những người đó cuối cùng cũng chỉ còn lại tấm thân tứ đại kết hợp bởi đất, nước, gió, lửa như tất cả mọi người chúng ta sinh ra đời, cất tiếng khóc chào đời với hai bàn tay trắng. Sau 50 năm, 60 năm, 70 năm hay 100 năm, tức là ba vạn sáu ngàn ngày vật lộn để mưu sinh, chúng ta nhắm mắt xuôi tay trở về với lòng đất cũng với hai bàn tay trắng có mang theo được gì đâu! Cho nên ca dao là kho tàng khôn ngoan

của ông cha ta từ ngàn xưa để lại cho ta, đã dạy ta rằng:

*Vua Ngô ba mươi sáu tàn vàng
Chết xuống âm phủ chẳng mang được gì
Chúa Chổm rượu uống tí tí
Chết xuống âm phủ chẳng khác gì vua Ngô.*

Con người bình đẳng khi sinh ra và cũng bình đẳng khi chết đi. Ông vua Trung hoa đầy quyền uy đi đâu có tàn vàng, tàn tía, có kiệu, có cờ dàn trước dàn sau, có nghi vệ linh đình, có chiêng trống điểm nhịp, lúc chết đi nào mang được gì theo. Chúa Chổm là Hoàng tử Lê Duy Ninh, lúc còn nhỏ phải chịu nhiều cực khổ và có tục danh là Chổm. Không có tiền, ông vào các quán rượu uống chịu, biên vào sổ nợ.

Khi Trịnh Tùng rước ông về làm vua, chủ nhân các quán rượu kéo nhau đến đòi nợ. Nhiều người không có nợ cũng đòi làm thành một đám đông huyên náo ồn ào rất có hại uy tín của vị tân quân. Trịnh Tùng phải ra lệnh tha thuế cho dân và đến chỗ phố Hàng Bông thành phố Hà Nội thì ra nghiêm lệnh cấm chỉ dân không được theo xa giá nhà vua nữa. Ở Hà Nội, ngày nay, vẫn còn một con đường nhỏ mang tên là đường Cấm Chỉ và thành ngữ “nợ như chúa Chổm” cũng là do sự tích này. Ông vua Tàu cũng như chúa Chổm lúc chết đi cũng chỉ cần có mấy thước đất, nào có mang theo được gì đâu!

Nhiều người trong chúng ta lại chỉ sống với những giả trá, se sua, chưng diện bên ngoài. Vào những tiệm lớn Marcus, Bullock, Macy, chúng ta mua những y phục của các hãng danh tiếng như Georgio, Amani, Chanel, Saint John, Ann Taylor về dự những buổi họp mặt, ăn cưới, đại hội này nọ, nhưng sau đó chúng ta lại mang trả lại với đủ mọi lý do. Tờ nhật báo Register đã có lần lên tiếng về việc này. Chúng ta lại còn tốn rất nhiều tiền cho các hãng mỹ phẩm. Nhiều người trang điểm một cách quá đáng khiến bộ mặt thật của mình biến đi mà chỉ thấy đầy son phấn. Nhiều người lại nhờ các bác sĩ thẩm mỹ sửa chữa những yếu kém trên cơ thể như xâm lông mày, xâm môi, cắt mắt, sửa mũi, chỉ cằm, bơm môi... không một chỗ nào là không sửa chữa. Họ biến thành một con người với những biến đổi giả trá như những hình nhân để mong được mọi người chiêm ngưỡng, tán thưởng. Đó là những người không sống thực và mua lấy nhiều lo âu phiền não.

Những mỹ phẩm trét lên mặt, những giải phẫu thẩm mỹ cũng như những hóa chất bơm vào cơ thể, theo thời gian sẽ mang lại cho chúng ta nhiều rắc rối. Hãy trở về với mình, sống với cái mình thực, đừng chạy theo những vọng tưởng, những ảo ảnh thì con người mới có thể tìm thấy hạnh phúc chân thật. ■

XUÂN QUÊ

*Em có hay chăng xuân đã sang
Hương xuân ngát ngát lặn mây ngàn
Bướm ghẹo cành hoa bay chập chờn
Én đùa trong nắng liệng dọc ngang*

*Bánh mìt rượu chè bày lườn lất
Đôi đờ lừng đôi đờn thẳng hàng
Chùm chim mai vàng khoe sắc thắm
Thẹn thùng lan trắng vẻ đoan trang*

*Chúc tụng lời lời vang mái ấm
Du xuân nhóm nhóm rộn buôn làng
Đàn trẻ vờn lân reo trước ngõ
Pháo hồng lừng chuỗi nổ giòn lan*

*Trẻ già vui tết lòng hân hê!
Trai gái mừng xuân dạ hân hoan!
Xuân mang hạnh phúc về nhân thế
Vạn vật trong xuân đẹp rõ ràng*

*Có em xóm nhỏ ngang lối nhỏ
Đón xuân e ấp đợi tình lang
Làng làng cảm giác hòa theo gió
Mang cả xuân quê hiến tặng nàng!*

*Để mai trên bước đường thiên lý
Tình xuân dâng mãi ý xuân tràn
Giờ đây quê mẹ nồng xuân mới
Sánh bước cùng nhau đón xuân sang!!!*

● Trúc Phương
Fullerton College

MÙA XUÂN, BÀN VỀ CHỮ... NGHĨA

• LÊ KIẾN TRÚC

Các nhà phê bình văn học hiện đại đã đồng ý với nhau rằng: Giọng điệu câu văn là nét lớn trong tác phẩm nghệ thuật. Bởi giọng điệu câu văn là sức truyền cảm phóng ra từ chữ nghĩa. Nó làm cho tác giả gần gũi với độc giả.* Trong nền văn học nước nhà, giọng điệu Truyện Kiều của cụ Tiên Điền Nguyễn Du khởi đi từ những câu đầu trong tác phẩm:

**Trăm năm trong cõi người ta
Chữ tài chữ mệnh khéo là ghét nhau**

Hoặc giọng điệu câu văn của Nam Cao trong Chí Phèo thể hiện rất rõ qua nhân vật chính cùng tên với tác phẩm: Hấn vừa đi vừa chửi. Bao giờ cũng thế, rượu xong là hấn chửi.... Trong Cáo Bình Ngô cũng vậy, cụ Nguyễn Trãi đã diễn tả cái tâm của người xưa bằng:

**Vì nhân nghĩa cốt ở yên dân
Quân điếu phạt trước lo trừ bạo**

Chẳng phải vô tình mà Cụ đã mở đầu bài Cáo với giọng văn hết sức thanh thản để chuyên chở cho cái tâm bao dung của người xưa. Bên cạnh giọng văn, sự thành công của bài Cáo còn nhờ ở cái nghĩa muôn vàn của người đi trước mà Cụ đã nhắc đến trong câu mở đầu. Chữ nghĩa là sợi chỉ vô hình xuyên suốt bài cáo, đã làm rung động lòng người, nhất là thời điểm vừa khôi phục lại giang san sau hơn mười năm gian khổ chống quân Minh. Và hôm nay nhân dịp xuân về, chúng ta cùng thử bàn về chữ NGHĨA để thấy được phần nào về sự phong phú của tiếng

Việt. Chẳng đó chúng ta càng yêu tiếng Mẹ hơn, nhất là ở những nơi chốn không phải quê hương mà chúng ta còn trao đổi với nhau bằng tiếng Việt để chia sẻ, cảm thông, quả là một điều hạnh phúc.

Vậy NGHĨA có... nghĩa là gì? NGHĨA là đạo lý, là lẽ phải. Sống vì nghĩa tức là đặt cái chung lên cái riêng. Trong một cộng đồng, một xã hội, nếu không ai màng đến chuyện lẽ phải, không ai nghĩ đến cái chung, đến đại cuộc thì chắc chắn xã hội đó, cộng đồng đó sẽ đi đến chỗ lụn bại. Nếu kết hợp chữ nghĩa với những chữ khác, ta sẽ thấy sự tuyệt vời của tiếng Việt. Nhân nghĩa là sự hành xử cao đẹp giữa người và người trong xã hội. Nhân nghĩa có vững thì lòng dân mới bền. Lòng dân bền thì xã tắc mới yên ổn. Vì thế, cụ Ưc Trai Nguyễn Trãi mới dạy rằng:

Vì nhân nghĩa cốt ở yên dân

Người xưa, khi xem xét một vấn đề hay đánh giá một sự kiện, người ta thường coi nó có đúng với nhân nghĩa hay không, nếu đúng thì sự kiện ấy có nghĩa, còn không, thì dầu gì đi nữa cũng là phi nghĩa. Tiếc thay, linh thiêng bao anh hùng còn đó, những bài học lịch sử còn đây, thế mà bao người cố tình đi ngược lại lịch sử, không lấy nhân nghĩa làm đầu. Họ sẵn sàng vì những miếng danh lợi hão huyền mà chà đạp lên bao nỗi khổ đau của người khác. Những hạng người này chia làm

ba loại. Một, không chịu học hỏi để thông hiểu lịch sử. Hai, chỉ hiểu lơ mờ mà cứ tưởng rằng mình thông hiểu tường tận. Thành ra, hai nhóm người này dễ lập lại những sai lầm của lịch sử. Tuy nhiên, sự thiệt hại mà họ gây ra không lớn lắm bởi họ không học hỏi hoặc lười biếng học hỏi thành ra không có khả năng lãnh đạo. Nhóm thứ ba, nếu là những người lãnh đạo thì hậu quả họ gây ra sẽ rất khủng khiếp. Họ là những người thông minh. Và cũng chính vì thông minh nên họ dễ tự cao, tự đại, tưởng rằng mình đi làm lịch sử hoặc vượt lên trên lịch sử mặc dù hiểu sai lịch sử và đang có nguy cơ phạm những lỗi lầm lịch sử. Nói chung, cả ba nhóm người trên đều làm cản bước tiến của cộng đồng, dân tộc.

Trong một đời người, điều quan trọng nhất là Tâm và Trí. Trí là sự thông minh sáng suốt, là nhìn xa trông rộng trước mọi vấn đề của thời cuộc. Tâm là cái thiện trong lòng. Thiếu Trí, người ta sẽ khó nhận rõ được mọi vấn đề trong cuộc sống và sẽ không đạt được kết quả cao trong công việc. Thiếu Tâm, người ta sẽ hành xử bằng cái Ác thì không điều gì mà họ không dám làm. Kể thiếu Tâm, là người không bao giờ nghĩ đến cái nghĩa. Một khi đã không có cái nghĩa, con người dễ lạc bước vào con đường... Tà đạo. Người theo con đường tà đạo chỉ là con người phá hoại. Người không có

nội công, phá hoại một. Người dôi dào nội lực sẽ phá hoại cả trăm, cả ngàn lần hơn. Càng nguy hiểm hơn nữa, mặc dù theo con đường Tà nhưng họ không bao giờ nhận mình là kẻ Tà. Vì thế, vàng thau mới dễ lẫn lộn, giang hồ mới dễ nổi cơn sóng gió. Càng có nhiều người theo con đường Tà thì cộng đồng ngày càng một hỗn loạn, đất nước ngày càng điêu linh. Bởi trong tâm không có chữ nghĩa, họ sẽ dễ dàng làm điều bất nghĩa.

Chúng ta nên tu thân, học hỏi để thông suốt cái nghĩa muôn vàn mà Cha Ông đã để lại. Một khi thông suốt được chữ nghĩa, chúng ta nên thủ nghĩa. Thủ nghĩa là giữ trọn tiết tháo của mình, không lươn lẹo nọ kia, không bị những cám dỗ của cuộc đời mê hoặc. Đối với giới trí thức, vấn đề thủ nghĩa hết sức quan trọng. Khi nhìn vào một đất nước, một dân tộc, người ta thường nhìn vào giới trí thức. Một đất nước hưng thịnh hay lụn bại, tùy thuộc vào giới trí thức rất nhiều. Lối suy nghĩ của họ, việc làm của họ, ảnh hưởng rất lớn tới sự biến chuyển của quốc gia. Đã là người, cần phải thủ nghĩa. Và giới trí thức lại càng phải thủ nghĩa. Ngày xưa, người trí thức Nguyễn Trường Tộ đã dâng bảng điều trần, đề nghị thay đổi một số chính sách để canh tân quốc gia. Bảng điều trần bị gạt phăng, người trí thức trả mũ áo, từ quan để giữ trọn tiết tháo, chứ nhất định không chịu hòa mình vào chốn quan trường. Người trí thức Phan Thanh Giản đã uống độc dược để tuân tiết chứ nhất định không chịu hợp tác với người Pháp khi họ chiếm được Nam Kỳ. Cụ Đồ Chiểu đã giữ tròn khí phách của người thầy thuốc cũng trong cảnh nước mất

nhà tan thuở ấy. Còn nữa, còn biết bao người trong giới trí thức Việt Nam thuở trước đã làm rạng rỡ những trang sử vàng của dân tộc. Hôm nay, nhìn vào thực trạng của cộng đồng Việt Nam ở hải ngoại: buồn! Nhiều người trong giới khoa bảng (khoa bảng chưa hẳn là trí thức) cứ tự vỗ ngực, xưng tên là trí thức, đã cố tình bóp méo chữ nghĩa để đánh đổi những danh lợi hão huyền thì làm sao trách được những người thấp cổ, bé miệng không giữ tròn chữ nghĩa với Quốc Gia, Dân Tộc. Nói chi xa xôi, chỉ mới vài tháng trước đây, cộng đồng San Diego đã ồn ào rất nhiều về vụ "Vietnam Conference". Nhìn lại, địch đâu chưa thấy, chỉ thấy quân ta vội vã chia phe, mỗi bên ôm lấy một phần chữ nghĩa để xát xà bên kia. Đau, đau thật! Ôm có một phần chữ nghĩa mà cứ nghĩ rằng mình nắm trọn chữ nghĩa, rồi từ đó nghĩ rằng mình là chính nghĩa. Mà nếu mình đã là chính nghĩa thì tất cả những người khác sẽ là tà đạo. Ôi!

Suy luận như vậy để mà chống nhau thì đau cho chính nghĩa biết đến chừng nào. Buồn thay, địch chưa bể đầu thì quân ta đã sứt trán. Một kẻ bị thương ngoài sáng có còn đủ sáng suốt, sức lực để chống lại một kẻ đầy âm mưu xảo quyết đang nằm trong bóng tối chờ chực cơ hội? Chuyện này để quý BÁC nhà ta gác tay lên trán, nghĩ lại xem sao! Các CỤ ngày xưa nói đúng quá. Tu Thân, Tề Gia khó thật! Chưa thông suốt được điều này mà cứ nghĩ đến chuyện Trị Quốc, Bình Thiên Hạ có phải không đáng nực cười lắm sao? Càng nghĩ đến càng đau lòng bởi chữ nghĩa ngày một hao mòn đến ứa nước mắt.

Trong đời sống thường nhật, ta nghe mọi người nhắc đến chuyện ân nghĩa. Đại ý nhắc chúng ta nếu mang ơn thì phải trả, mặc dù người thi ân ít khi nhắc đến chuyện này. Đạo lý từ ngàn xưa: Ăn quả nhớ kẻ trồng cây, Uống nước nhớ nguồn. Người không làm được điều này sẽ mang tiếng là vong ân bội nghĩa. Trong Lục Vân Tiên, cụ Nguyễn Đình Chiểu đã nhắc nhở rất nhiều tới việc nghĩa. Từ Lục Vân Tiên cứu Nguyệt Nga, đến chú tiểu đồng nặng nghĩa với Thầy, và ngay cả ông Tiều cũng vậy:

Ngờ rằng lòng lao chẳng mơ
Độc lòng làm nghĩa há chờ trả ơn

Ngày xưa, người ta thường theo khuôn mẫu: Trọng nam khinh nữ. Bởi thế mới có câu: Nhất nam viết hữu, thập nữ viết vô. Nhưng các cụ cũng... chẳng vừa đâu, đã nói ngược, cũng có cách để nói xuôi. Vì thế mới bảo rằng:

Trai mà chi gái mà chi
Đứa nào có nghĩa có nghì thì hơn

Từ đây, nếu bước qua phạm trù tình cảm, điều đầu tiên ta bắt gặp: tình nghĩa! Tình và nghĩa luôn đi chung với nhau. Điều này nói đến sự chung thủy với nhau trong đời sống. Trong kho tàng văn hóa Việt Nam, tình nghĩa quá là mệnh mông bất tận. Nhiều cặp vợ chồng Việt Nam dù đứt tình, vẫn còn nghĩa. Thành thử ông bà mình ăn đời ở kiếp với nhau cũng là chuyện dễ hiểu. Đây cũng chính là nét lớn của kho tàng văn hóa Việt Nam.

Khi đất nước điêu linh, lòng dân ly tán, muốn tranh thủ nhân tâm người ta thường phát huy chính nghĩa. Tuy nhiên, trong thời buổi nhiễu như hôm nay, nhiều kẻ tiểu tâm thừa nước đục thả câu thường trá trở giữa chính nghĩa và phi nghĩa cho những mưu đồ đen tối. Một trong những cái nghĩa lớn nhất là Đại Nghĩa. Đại nghĩa tức là vì nước.

**Đem đại nghĩa để thăng hưng tàn
Lấy kẻ nhân mà thay cừu ngạo**

Lời tiên nhân còn văng vẳng đâu đây. Đã vì đại cuộc thì chẳng bao giờ tính toán hơn thiệt cho bản thân. Trong Hịch kêu gọi nghĩa binh đánh Tây, cụ Nguyễn Đình Chiểu đã từng viết:

**Hễ là người ở hai lòng đả vì
nước hay theo một phía;
Trước là nghĩa, sau cũng là nghĩa,
trước sau trọn nghĩa vua tôi**

Đại nghĩa mà được thực hiện bởi kẻ tiểu tâm thì chỉ biến thành cái tiểu nghĩa mọn hèn. Ngày xưa, cờ đại nghĩa dựng lên, hội nghị Diên Hồng mở ra, lòng dân nao nức tụ về. Đây chính là tụ nghĩa. Những người tham gia công cuộc cứu nước hào hùng này được gọi là nghĩa sĩ hay nghĩa binh. Khi mọi

thứ đã chuẩn bị sẵn sàng, người lãnh đạo phát cờ khởi nghĩa. Trong lịch sử hào hùng của dân tộc, biết bao nghĩa binh đã nằm xuống, bao nghĩa sĩ đã hy sinh để tạo nên những chiến công hiển hách, bao chiến tích lẫy lừng. Họ đã quên mình vì chính nghĩa Quốc gia. Hôm nay, ở hải ngoại hết sức an toàn này, còn bao người dám hy sinh vì đại nghĩa? Mà khoan, đâu có ai bắt ta đã ngã xuống, đòi ta phải hy sinh! Chỉ cần chúng ta thủ nghĩa với Quốc gia, Dân Tộc, bấy nhiêu thôi, cũng đủ lắm rồi, nhưng khó lắm!

Hiện nay, ở trong nước, người ta bóp méo chữ nghĩa để mưu đồ cho lợi lộc riêng tư, để củng cố quyền hành. Bao nhiêu năm qua, người ta mượn màu chủ nghĩa để đẩy cả nước đi ngược đà phát triển của nhân loại. Khi lòng tham không đáy dâng cao, người ta sẵn sàng hy sinh không thương tiếc bao xương máu của thanh niên khi đẩy tuổi xuân vào nơi máu lửa. Chiến trường Cam-bốt, khoát cho thanh niên chiếc áo đẹp màu: đi làm nghĩa vụ quốc tế. Chúng ta đã nhỏ nước bọt vào họ. Chúng ta đã cất chủ nghĩa Mác vào kho và dặn con cháu đừng bao giờ sờ mó đến nó chỉ trừ trường hợp đem ra so sánh, xem còn có điều gì vô lý hơn không. Chúng ta hơn họ ở cái chữ nghĩa. Thành thử, hãy thủ nghĩa, nếu không, chẳng khác nào chúng ta liếm lại bãi nước bọt mà mình vừa nhổ.

Ở đây, chúng ta thường thấy người bản xứ nhắc nhở đến sự thành công của các sinh viên Á châu, đặc biệt là sinh viên Việt Nam trong nhiều lãnh vực khác nhau. Điều này cũng dễ hiểu, bởi các sinh viên bản xứ ít khi sống

vì gia đình. Trong khi đó, gia đình là một phần tử rất căn bản của xã hội. Chúng ta thường lấy đơn vị gia đình làm đầu. Học để khỏi phụ lòng hy sinh vô bờ bến của cha mẹ.... Đây là bổn phận, nghĩa vụ của mỗi người con trong gia đình. Chữ nghĩa giúp ta vượt qua những khó khăn trong đời, giúp ta đủ can đảm nhìn nhận những sai trái, lỗi lầm trong cuộc sống. Chữ nghĩa giúp ta có những ý nghĩ trong sáng để hành động đúng đắn, tạo nên những nghĩa cử cao đẹp, giúp người, giúp đời.

Trong những năm tháng sống trên quê người đất khách, chúng ta luôn nhớ về quê Cha đất Tổ. Đây chính là tình quê nghĩa nước. Có thương nơi chôn nhau cắt rốn, chúng ta mới tự hào về lịch sử hào hùng của dân tộc. Có vậy, chúng ta mới cùng nhau góp sức đẩy những chướng ngại vật sang qua một bên, vun đắp cái nghĩa đã hao mòn, đưa đất nước tiến về phía trước. Dù có kinh qua bao thăng trầm dâu bể, nếu ta giữ được chút nghĩa cũ càng thì chúng ta giữ được phong cách của một con dân Việt bởi chữ nghĩa là một nét đặc thù của nền văn hóa Việt Nam.

Xuân lại về, thêm một năm nữa đón Xuân nơi xứ lạ, quê người, lòng chúng ta lại bồi hồi nhớ nước nhớ non, thương nơi cắt rốn chôn nhau. Càng nhớ quê, chúng ta càng nên bảo tồn những điều đẹp đẽ nhất trong kho tàng văn hóa của chúng ta, trong đó có chữ NGHĨA tuyệt vời.

Hỡi những người Việt hôm nay, đừng bóp méo chữ nghĩa để làm những điều bất nghĩa!

* Thạch Các - *Văn Uyển* số hè 1995, trang 62.

Kịch hài:

ĐIỆU HUÊ TÌNH

Lời Giới Thiệu

Trong Văn học Việt Nam không chỉ có văn, thơ, truyện mà còn có cả 1 kho tàng thi ca của dân gian qua nhiều thế hệ. Đó là những câu ca dao Miền Nam. Như tất cả chúng ai cũng biết: những đứa con được sinh ra trong những vùng nông thôn hẻo lánh, nghèo nàn. Không được cắp sách đến trường đều đặn, nhưng họ vẫn được dạy dỗ bằng những giai điệu ca dao cổ truyền, từ ông bà và cha mẹ. Vì vậy mà họ vẫn giữ được phong tục, tư cách, và tập quán của người “Con Rồng Cháu Tiên”. Người ở quê còn biết dùng ca dao như một thể loại văn nghệ, với sự ghép nối những câu ca dao lại thành điệu hò, gọi là Câu Huê Tình. Ngoài những giờ lao động mệt nhọc, gái trai thường tụ họp lại giữa đồng “hò đối đáp” hoặc những lúc chèo xuồng trên sông. Điệu hò ngân lên để đánh tan sự khó khăn của tay chèo găng gượng chiếc xuồng đi ngược dòng nước chảy.

Và đây, vở kịch “Điệu Huê Tình” được gán ghép những câu ca dao Miền Nam. Để thêm sự hòa hợp giữa những câu “hò đối đáp” và sự mới mẻ đến với các bạn. Thu Nguyệt sáng chế thêm những câu nối liền những câu ca dao cho sự gán ghép được tự nhiên như những con đê nối liền những thửa ruộng, và như văn, thơ, truyện, câu hò Việt Nam nối liền chúng ta — dù “người ở chân trời, người ở góc biển”.

*****

NHÂN VẬT: Cô Năm Bưởi: 20 tuổi, hiền hậu, đẹp người. Cô Bảy Hột Mít: 23 tuổi, lanh lợi, mập mạp. Cô Chín Mía Đường: 26 tuổi, sảng sẹ, tướng cao và ốm. Ba Cà Gàn: 23 tuổi, bánh trai, thật thà. Sáu Máy Cày: 25 tuổi, tướng cao, ít nói. Tám Nồi Đồng: 27 tuổi, hơi mập, vui vẻ.

CẢNH: Dưới thửa ruộng của ông Tư, nắng chói chang, Cô Năm Bưởi, Cô Bảy Hột Mít, và Cô Chín Mía Đường lom khom cấy mạ. Trên bờ đê, Ba Cà Gàn, Sáu Máy Cày, và Tám Nồi Đồng từ xa đi lại. Thấy 3 cô vừa cấy mạ vừa trò chuyện, 3 chàng hò vọng xuống đồng chọc ghẹo.

THỜI GIAN: Mặt trời đứng bóng.

MÀN MỘT; CẢNH MỘT

(Cô Năm Bưởi, Cô Bảy Hột Mít, Cô Chín Mía Đường, Ba Cà Gàn, Sáu Máy Cày, Tám Nồi Đồng)

Tám Nồi Đồng: (xăn quần đi xuống ruộng)

Hò... ơ... ơ... ơ...

Hỡi em áo xanh, áo đỏ, áo hồng!
Cho anh hỏi nhỏ có chồng hay chưa?
Tháng này mùa hạ ít mưa
Anh về cuốc đất trồng dưa trồng cà
Thương anh em phải thiệt thà
Anh về cấy mai mối qua nhà của em.

Chín Mía Đường: (nhỏn miệng cười)

Hò... ơ... ơ... ơ...

Thân em vóc liễu ngọc ngà
Trâm cài lược vắt thiệt thà dễ thương
Trai làng xóm dưới xóm trên
Trâm trở ca ngợi sắc hương em ấy mà....
hò... ơ... ơ... ơ...

Giọng anh giống giọng vịt cồ
Nghe qua không lọt, tai em nó ồ ồ
Trai gì ăn nói hồ đồ

Ai mà thềm cái thứ... ờ...

hò... ơ... ơ... ơ...

Ai mà thềm cái thứ, nồi đồng cũ, xưa....

Sáu Máy Cày: (bước tới)

Hò... ơ... ơ... ơ...

Thấy em cấy mạ ngoài đồng
Anh qua anh ngắm má hồng của em
Gái thời không thiếu, ai mà làm quen... cục

đường.
hò... ơ... ớ... ơ....
Gái gì không biết khiêm nhường
Lỡ mai chóng ề, cái mặt như hề mắc kính
phong....

Cô Bảy Hột Mít: (giận đỏ mặt)

Hò... ơ... ớ... ơ....
Gái Phước Hiệp nổi tiếng nhu mì
Trai anh hùng mê mệt cũng vì tui em
Anh về nhật kiếng mà xem
Mặt anh tợ như, bá dương thủy tề.

Cô Năm Bưởi: (tiếp hơi Cô Bảy Hột Mít)

Hò... ơ... ớ... ơ....
Đống mạ non chúng em còn chưa cấy
Mấy anh có giỏi xuống lầy, cấy giùm
Bao giờ đem lúa về bồ
Em đong cho 1 thúng gạo... ờ...
hò... ơ... ớ... ơ....
Em đong cho 1 thúng gạo, đem về móm
con....

Ba Cà Gàn: (đưa mắt cười duyên với Cô Năm Bưởi)

Hò... ơ... ớ... ơ....
Bưởi tươi còn ở trên cành
Dạ nào anh để cho nhành cây khô
Tim anh nay vẫn đơn côi
Chờ khi bưởi rụng sánh đôi với nàng.
hò... ơ... ớ... ơ....
Biết em tánh nét dịu dàng
Người ta thương con ếch cái miệng
Còn anh thương nàng cái tâm.

Tám Nồi Đồng: (nháy mắt đưa tình với Cô Chín Mía Đường)

Hò... ơ... ớ... ơ....
Buổi trưa vác cuốc ra đồng
Gặp cô môi đỏ má hồng
Chân đi không nở, miệng mở lời không ra.
Đằng xa đã thấy dáng em
Nốn nà yếu lả như là... như là hổ qua bị
đèo.
Lá lành đùm lá rách em ôi!
Anh làm lá chuối che em lá xoài
Khi mưa anh đứng em ngồi
Tới mùa giông bão anh cất chôi ru ... ru con.

Cô Chín Mía Đường: (chạy theo sau Tám Nồi Đồng)

Hò... ơ... ớ... ơ....
Gió về gió rủ giông theo
Anh đi anh rủ em theo về nhà
Băng qua luống cải luống cà
Anh về trình mẹ có trà em dâng
Cha em dù có cản ngăn
Thương anh em chịu.....
à..ơ...Thương anh em chịu theo không về
nhà.

Sáu Máy Cày: (Bước lại gần Cô Bảy Hột mít, khều vai)

Hò... ơ... ớ... ơ....
Đứng đồng dưới ngó đồng trên
Người ta có vợ có chồng
Còn anh ôm giấc phiêu bồng
Đêm đêm mơ mạn, mơ hồng chín cây.
Dây duyên đã nối hay chưa?
Anh qua thưa má thưa ba
Đưa em về sống, đánh trống đón ngày đầu
xuân.

Cô Bảy Hột Mít: (gật đầu, đi theo Sáu Máy Cày)

Hò... ơ... ớ... ơ....
Nhà Tường còn bị dột mưa
Huống chi rau đắng thích ưa muối, đường
Anh về sấm chiếu, sấm giường
Sấm đôi bông cảm thạch, đeo vừa tai em.
Hò... ơ... ớ... ơ....
Em về chiền chả gói nem
Ngày sau đem đến biếu anh làm quà
Tim này trao trọn về anh
Cầm tay nhau ta đốt pháo đón xuân sum
vầy.

MÀN MỘT; CẢNH HAI

(Ba Cà Gàn và Cô Năm Bưởi)

Ba Cà Gàn: (bạo dạn)

Hò... ơ... ớ... ơ....
Tóc em gió thổi bành bồng
Má em ứng đỏ hồng hồng ngất ngây
Ước gì anh hoá thành mây
Bay lơ bay lửng nhìn em ngày ngày.
Sao em không nói không rằng

Lòng anh xao xuyến đang chờ nghe em
Xuân này tuổi độ bao nhiêu?
Chồng con đã có hay còn chờ anh?

Cô Năm Bưởi: (mắc cỡ)

Hồ... ơ... ơ... ơ....
Cánh bèo theo sóng long đong
Bến sông em đợi, em trông đêm ngày
Phải chi có trận mưa rào
Cho thân bé nhỏ em vào tay anh
Bông chanh chưa rụng
Bông súng chưa trồng
Bông hồng chưa nở
Bông mắc cỡ không ra
Tài anh danh tiếng gần xa
Rủ anh đối đáp câu hò đố vui
Nếu mà anh thắng em thua
Em đưa tay anh nắm chạy quanh ruộng
đồng
Nếu mà anh lỡ thua thì
Theo em cuốc đất trồng mì trồng khoai.
Hồ... ơ... ơ... ơ....
Ngoài xanh trong trắng, ruột đắng như vôi
Kề môi há miệng 5 roi lột vào
Mùa mưa thì ngọt thì ngon
Mùa hè thì lạt như dưa gang thiếu đường?

Ba Cà Gàn: (đáp lại)

Hồ... ơ... ơ... ơ....
Ngoài xanh trong trắng
Còn nhỏ ruột đắng như vôi
Kề môi há miệng 5 roi cũng lột vào
Long An có Bưởi 5 roi
Còn anh có sẵn Bưởi tươi tại vườn....
Bông gì không thiếu không thừa
Không dư thược tất không vừa trái tai
Suốt năm cứ rụng lai rai
Màu vàng không nhạt không phai bao giờ?

Cô Năm Bưởi: (đáp lại)

Hồ... ơ... ơ... ơ....
Bông dừa không thiếu không dư
Không bự không nhỏ không ai đeo vừa.
Cá gì lừa cha đánh mẹ
Ưa thích nước muối hay chê nước phèn?
Cá gì bụng bự bị chèn
Mép Môi không có, miệng nói nhiều chẳng
ai ưa

Cá gì mình giống lưỡi cưa
Mang thân trâu ngựa lạc loài không ai
thương?

Ba Cà Gàn: (đáp)

Hồ...ơ...ơ...ơ...
Con cá bạc má đánh mẹ lừa cha
Con Cá chèn bầu nhiều chuyện không ai ưa
Con cá mình giống lưỡi cưa
là... con cá... con cá... thát lác
Em sao quá ác
Cứ đố anh hoài
Trời đã xế chiều
Em còn đợi chi?
Nói thương anh đi
Cho anh yên lòng
Đồng vợ đồng chồng
Mình tát biển đông
Kìa má em hồng
Gật đầu lia lịa
Anh về cúng địa
Xin ngài tấu trình
Ngọc Hoàng thượng giới
Cho 2 chúng mình
Cùng sánh vai nhau
Ba Gàn và Bưởi
Hạnh Phúc suốt đời.
Trước khi dời chân
Anh hôn em nhé?
Em cười ưng ý
Mừng xuân Bính Tý
Đến với mọi người... an vui!

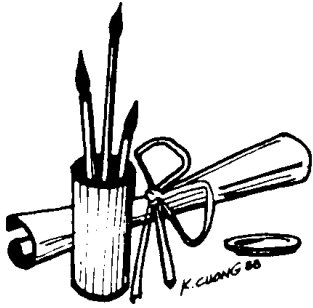
(Ba Gàn hôn cô Năm Bưởi)

HẠ MÀN

Thu Nguyệt
(Central University, WA)

Niềm Ngạo Nghễ của Sử Việt

Qua hơn bốn ngàn năm lịch sử, dân tộc Việt đã hãnh diện với niềm bất khuất chống ngoại xâm hết triều này sang triều khác. Để hiểu rõ hơn về công cuộc của sự bền chí này, ta cần phải tìm hiểu về căn bản ý thức lịch sử của người Việt, của tổ tiên 18 đời vua Hùng dựng nước và những anh hùng của các triều đại kế tiếp. Trong cuộc đấu tranh để sống, không chỉ dành miếng cơm manh áo cho sinh mệnh cá nhân mà còn điều quan trọng hơn như là bảo vệ mồ mả tổ tiên. Mồ mả không có nghĩa là 3 thước đất vùi chôn một xác người. Mồ mả ở đây là anh linh tổ tiên hay anh linh lịch sử. Tuy vậy, lịch sử Việt đã không may bị bôi nhọ một cách nhục nhã khi có một vài kẻ đã “rước voi về đày má tổ”, thí dụ như cuối đời vua nhà Hồ, đời vua Lê mạt, và vua Gia Long... Bên cạnh những lỗi lầm ít xảy ra ở trên, lịch sử Việt có thể được xem như là một lịch sử chiếm một vị trí rất đặc biệt dưới bóng mặt trời này.

Khi nghe tin bọn Ngô Văn Sở và Ngô Thời Nhiệm dâng lời chịu tội kể chuyện quân Tàu (nhà Thanh) thế mạnh, sợ đánh không nổi nên phải lùi. Vua Quang Trung, tức Nguyễn Huệ, đã cười mà nói rằng:

“Chúng sang phen này là mua cái chết cả đó thôi. Ta chuyển này thân coi việc quân đánh giữ đã tính mẹo rồi, đuổi quân Tàu về chẳng qua mười ngày là xong.”

Và kết cuộc nhờ vào sự uyển chuyển, biết vận dụng sức mạnh của lịch sử, Vua Quang Trung và binh sĩ đã vào thành Thăng Long vào mùng 5 Tết Ất Dẫu 1789. Sầm Nghi Đống thất cổ tự vận trên cành đa ở một gò cao.

Gò Đống Đa xương người phơi man mác

Gươm mài đá, đá núi cũng mòn. Voi uống nước, nước sông phải cạn. Và trong bài “Bình Ngô Đại Cáo” đã ghi lại tinh thần Sử Việt như sau:

*Thôi Tu phải quỳ mà xin lỗi
Hoàng Phúc tự trói để ra hàng
Lạng Giang, Lạng Sơn thây chất đày
đàng
Xương Giang, Bình Than máu trôi đỏ
nước...*

Tinh thần anh hùng dân tộc đã được nung đúc bởi quan niệm: Cõi đời là một cuộc trường kỳ tranh đấu, hãy đem sức ra để còn tồn tại; và trong bốn câu của Lý Thường Kiệt đã quyết liệt dạy cho nhà Tống tan tác mộng xâm lăng:

*Nam quốc sơn hà Nam đế cư
Tuyệt nhiên định phận tại thiên thư
Như hà nghịch lỗ lai xâm phạm
Nhữ đẳng hành khan thủ bại hư*

tạm dịch:

*Sông núi nước Nam vua Nam ngự
Đã được định sẵn ở sách trời
Cớ sao chúng bay sang xâm phạm
Rồi đây sẽ bị đánh toi bời...*

Nếu người ta quay trở lại khởi điểm để thấy người Việt từ lúc vùng dậy ban đầu với những vũ khí thô sơ, với những gậy tầm vông và giáo mác thì người ta sẽ hiểu rõ sức tiềm tàng nơi người Việt phi thường như thế nào. Cái ý chí bất khuất này bắt nguồn từ trong lịch sử ngàn xưa, thấm sâu ở trong xương tủy, chan hòa trong máu huyết, bàng bạc trong niềm kiêu hãnh vô biên của một nòi giống không chịu sống trong tủ nhục, và luôn luôn có sự gắn bó mãnh liệt vào mảnh đất quê hương vào di sản của dân tộc, di sản đau thương mà rất kiêu hùng. Và vua Lê Thánh Tôn đã để lại lời khuyên cho hậu thế như sau:

“Ta phải giữ gìn cho cẩn thận, đừng để cho ai lấy một phân núi, một tấc sông của đất nước.”

Tinh thần cương quyết đã có thể xuất nguồn từ thuyết “Phù Đổng Thiên Vương” đời Hùng Vương thứ 6. Giặc Ân ý thế mạnh tràn qua nước ta xâm lược. Nào ngờ, một chú bé mới lên 3 cõi ngựa sắt

và roi sắt đã ra trận và làm quân giặc Ân kinh hồn khiếp vía. Chú bé đánh giết đến gãy cả roi sắt, và bèn nhổ luôn rễ tre quật vào quân giặc; Phù Đổng Thiên Vương đã lập được đại công này mà văn chương bình dân đã ca tụng với vẻ ngạo nghễ đầy tự tin:

*Nực cười châu chấu đá xe
Tưởng rằng chấu ngã, ai ngờ xe nghiêng
Chim chích cắn cỏ diều hâu
Gà con tha quạ biết đâu mà tìm.*

Trong quá khứ, những chuyện 1 thắng 10, nhỏ thắng lớn, yếu thắng mạnh thật là hiếm hoi và chỉ có xảy ra trong lịch sử Việt mà thôi. Với tinh thần hiếu hòa, nhân dân ta lúc nào cũng giữ quan niệm “Dùng nhu chống cương, lấy 1 chọi 10” là nét đặc thù của giống nòi Con Rồng Cháu Tiên mà lịch sử thế giới muôn đời thán phục.

Tinh thần Sử Việt là tinh thần anh hùng đấu tranh bám chặt lấy đất tổ, nhưng không hề ngước nhìn lên trời như tinh thần cứu thế.

Niềm ngạo nghễ của Sử Việt, không những căn cứ trên sự tranh đấu bên bể bằng võ lực, mà nó còn dựa trên căn bản bảo tồn văn hóa và hấp thụ biến đổi. Hay ta có thể gọi tóm tắt là: trì tục và biến hóa.

Mới nghe ra thì ta thấy hơi có vẻ mâu thuẫn, đã biến hoá thì còn gì trì tục và ngược lại. Chẳng hạn, sau gần một trăm năm bị giặc Tây đô hộ, người Việt chúng ta chưa hề bị văn minh Tây phương nắm cổ mình dù rằng nó đã làm cho mình thay đổi bề ngoài một phần nào. Trước sau, thằng Tây cũng là một tên giặc cướp thì tại sao Tây hóa làm gì? Học Tây có thể được, nhưng Tây hóa thì tuyệt đối không. Cho nên tất cả phong trào do âm mưu của giặc muốn đồng hóa nhất loạt đều bị dân ta xa lánh chửi rủa. Dù cho có một số ít “vong quốc nô” hí hửng tham dự, nhưng rốt cuộc rồi thành phần đó đã đi tới chỗ vui bao nhiêu thì nhục bấy nhiêu.

Tây là Tây, Việt là Việt. Chúng ta phải ngăn cách để khỏi bị đồng hóa để hoàn thành mặt đấu tranh gìn giữ lâu bền văn hóa Việt. Tuy nhiên, không vì thế mà người Việt lãng quên mặt đấu tranh cầu biến. Đời sống người Việt từ ngày dựng nước ta một thời gian dài tìm mọi cách hấp thụ tài tình đến độ thường hóa luôn của người làm thành của mình, chứ không để mình hóa ra người. Chữ Hán là một điển hình

thứ nhất. Học Hán tự, nhưng ta có lối đọc riêng và thường gọi là chữ Nho chứ không kêu bằng chữ Hán, rồi lại ghép chữ Hán để biên thành chữ Nôm, viết giống như chữ Hán, nhưng người Hán không đọc được.

Điển hình thứ hai là tiếng nói Việt Nam đã được La Mã hóa (Latinized) và phát triển thật mau, vất bỏ chữ Nôm không thương tiếc vì tính cách thiếu thuận lợi, không còn hợp với thời đại lúc đó. Và kể đó ngôn ngữ ta lại được biến đổi để có thể dùng mẫu tự quốc tế trong thời Pháp thuộc.

Tóm tắt lại, nước ta từ thời ngoại thuộc cho đến Tiền Lê về trước được ví như tuổi thành đồng; từ nhà Trần về trước ví như tuổi thiếu niên. Và đến ngày nay mới thật sự là tuổi già sức mạnh, tức nhằm vào thời kỳ đại hành vi, đại hoạt động...

Người Việt, qua tác phẩm của Nguyễn Trường Tộ và Nguyễn Lộ Trạch, và đa số những danh nhân học sĩ Việt Nam khác, người ta thấy chung một điểm tinh thần văn hóa anh hùng đi tìm học và nghĩ tới mục tiêu đem về cho mình một quyền lực, nhưng lại không coi tư tưởng và học thuật như một động cơ giải phóng của đời sống.

Đó cũng là cái lý khá vững vàng để giải thích tại sao nhà Trần cướp ngôi nhà Lý rồi phát động phong trào tư tưởng Nho để đánh dẹp tư tưởng Phật đang hồi cực thịnh. Nhà Lý đổ vỡ nhanh chóng vì tinh thần tu ẩn (ascetism) muốn tràn lấn có thể làm tiêu mòn ý chí đấu tranh của dân tộc, tinh thần tu ẩn quá phổ biến đã xóa nhòa phong độ phá Tống bình Chiêm ngày trước.

Người Việt bao giờ cũng hãnh diện về hoài bão tinh thần truyền thống đấu tranh anh dũng:

*Nam nhi tự hữu xung thiên chí
Hữu hướng như lai hành xé hành*

tạm dịch:

*Tài trai có chí xông mây thăm
Dạm vết Như Lai chẳng nhọc mình*

Trong quan niệm người Việt Nam thì sức mạnh của đất đai bờ cõi quan trọng hơn sức mạnh của máu huyết, vấn đề thuần túy giống nòi không bằng vấn đề giang sơn gấm vóc. Đồi bần chân giao chỉ còn hay mất không đáng quan tâm bằng bờ cõi bị xâm phạm. Mã Viện, tên thái thú nhà Hán, đã dựng

cột đồng ở chỗ phân địa giới có khắc sáu chữ:

Đồng trụ chiết, Giao chỉ diệt.

Và thế người Giao chỉ ai đi qua chỗ ấy đều bỏ vào chân cột đồng trụ một hòn đá, cho nên về sau chỗ ấy thành hòn núi, đến bây giờ không biết cột đó ở chỗ nào? Ta cứ làm thế nào để xua giặc ra khỏi bờ cõi trước đã, không bao giờ để cái đồng trụ bị đổ xuống.

Và trong trường hợp để đổi lấy cái lợi thực tiễn cho công cuộc mở mang bờ cõi thì vua Trần Anh Tôn sẵn sàng gả con gái yêu quý của mình là Huyền Trân Công Chúa cho Chế Mân để đổi lấy hai châu Ô và châu Rí. Trước sự kiện này, vào thời An Dương Vương, Công Chúa My Châu lấy người ngoài là Trọng Thủy, con của Triệu Đà và đã đưa đến việc tráo nỏ thần rồi đất nước bị rơi vào tay giặc, và đã chịu sự lệ thuộc lâu dài. Có lẽ do phản ứng sâu xa, do những kinh nghiệm lịch sử, người Việt vẫn khinh ghét rất đậm đà tất cả những phụ nữ Việt lấy chồng ngoại tộc, nhất là khi nước ngoài ấy thuộc về các dân tộc đã làm nguy hại đến quyền lợi vật chất hay tinh thần của dân ta.

Thế nhưng, trong trường hợp của Công Chúa Huyền Trân thì là sự hy sinh không có chọn lựa, thì không bị miệt khinh mà ngược lại còn được lịch sử ghi khắc đời đời.

Nói cho cùng, nhờ sức mạnh bám lấy đất, nhờ lối tổ chức làng xã mà sau một ngàn năm Bắc thuộc, dân tộc Việt chẳng những đã không bị tiêu diệt mà trái lại còn lợi dụng được văn hóa Trung Hoa để sống mạnh hơn lên.

Và theo lời của Paul Mus:

“Cho tới ngày chế độ thực dân Pháp, quân đội Pháp cũng bị chính sức mạnh thân bìn này đánh bại.”

Nước Việt Nam, mỗi làng là một đơn vị chiến đấu, có thể tự túc trên mọi mặt: kinh tế, vũ trang, và văn hóa. Đó là niềm hãnh diện của dân tộc nhỏ bé có tên gọi là Việt Nam.

Hỡi các bạn trẻ, thế hệ của chúng ta có thể đưa đất nước Việt Nam trở lại với sức mạnh như thế được không? Tôi nghĩ câu trả lời chỉ có thể tìm được ở sự quyết tâm và lòng trung thành với dân tộc mà thôi...

**“DỪNG HỎI ĐẤT NƯỚC ĐÃ LÀM GÌ CHO BẠN
HÃY HỎI BẠN ĐÃ LÀM ĐƯỢC GÌ CHO ĐẤT NƯỚC.”**

— John F. Kennedy

• **Song Phi Thường**

CẢM XUÂN

Xuân chẳng thấy cảnh hoa cười chím chím
Tết không nghe tiếng pháo nổ đi đùng
Chợt thấy cả không gian màu tím tím
Vi mắt mờ trong nỗi nhớ mông lung
Ở tha hương đâu có được mùa xuân
Đâu đón được giao thừa trong mái ấm
Chỉ có đây những thớ thức không ngừng
Trong đêm tối kéo nhau về gặm nhấm!
Đã bao lần xuân lần khuất đi qua
Và mấy lượt ta buồn thương tê tái
Nhưng hồi xuân vẫn đọng mãi trong ta
Dù cuộc sống lăm lẹc lừa ngang trái.

**Trúc Phương (Fullerton College)
Fullerton 02-06-94**

KỶ NIỆM ĐẦU

• Ngọc Tâm

— Trời đất! Kentucky! Đi đâu mà xa dữ vậy! Học nha? Úi chà mấy năm? Có được về thăm nhà không?

Nhỏ Thúy sốt sắng hỏi dồn dập khi biết tin Diễm đi xa. Đột ngột! Đột ngột quá! Thúy không ngờ lại một lần nữa xa nhỏ bạn thân quen. Nói “xa” cũng không đúng lắm, vì Thúy và Diễm có ở bên cạnh nhau đâu? Từ khi vượt biên định cư tại Mỹ, hai đứa mỗi người mỗi ngã. Lâu lâu gởi cho nhau vài lời thăm hỏi, vài cú điện thoại là quý lắm rồi. Nhưng sao Thúy vẫn thấy cay cay nơi sống mũi khi nhận tin này. Mừng cho bạn được tiếp tục trên đường sự nghiệp, nhưng lại lo cho bạn đi xa, nơi “khí ho cò gáy” (Thúy hay ví như vậy) Không bạn bè thân quen hay nơi nương tựa. Nhỏ biết Diễm quá mà! Bướng bỉnh không thua ai nhưng cũng quá từ bi đến ngây ngô, không biết một mình ở đó có bị ai ăn hiếp không? Thúy thở dài nướm nướp trên điện thoại sau dòng suy nghĩ. Cầu mong thôi! Mà Diễm cũng đâu đến nỗi tệ! Chắc không sao đâu! Người ta nói “ở hiền gặp lành mà”. Chắc không sao đâu!... Rồi tự nhiên Thúy bật cười vì ý nghĩ quá bi quan của mình! Diễm thấy ngộ, hỏi:

— Thúy cười mình gì vậy? Bộ đi học xa ngộ lắm sao? Thúy không buồn chứ?

— Không, không, Thúy không buồn gì hết. Thúy chỉ thấy vui cho Diễm thôi. Thúy đang nghĩ, nhát như Diễm, học Nha xong có dám nhổ cái răng nào của thiên hạ không?

Thúy lại không trả lời theo cái lý do của cái cười của mình mà cứ đi theo giòng tư tưởng hiện tại, rồi cười khúc khích. Diễm cũng thấy vui lây, cũng nắc nẻ cười.

— Ủa há, ghẹo người ta đi rồi mai mốt “tui” òe xuống nhỏ hết một hàm cho Thúy coi!

Hai đứa con gái cười, rộn ràng vui tươi. Có người bạn gái thân, tuy ở xa, cũng thú vị và ấm lòng lắm chứ! Diễm suy nghĩ. Đột nhiên Thúy đổi đề.

— Ê, mà chuyện hai người ra sao rồi? Vẫn vui chứ? Còn ướt gối hàng đêm nhưng nhưng nhớ nhớ không?

Diễm cảm thấy đỏ lựng cả mặt. Nhỏ Thúy kỳ cục, đương không “moi móc” chuyện riêng tư của người ta! Diễm áp úng:

— Thúy kỳ quá hà! Có gì đâu mà nói! Vẫn... bình thường! Thúy biết chi nhiều “chi tiết” ... phiền lắm!

Diễm cười trừ, mong sao Thúy “tha” bỏ qua cho. Không ngờ nhỏ lại tấn công tới tấp:

— Mèn ơi! Già đầu hai mươi mấy tuổi đời rồi mà còn mắc cỡ ba cái vụ tự nhiên thường tình này sao! Có người thương mà còn “kỳ” với “cục” gì. Ở Mỹ chứ đâu phải thời phong kiến ở Việt Nam. “Tự do ngôn ngữ”, “nam nữ bình quyền” mà! Giấu nhem chi! Bạn gái với nhau...

Lại cũng “bạn gái với nhau...” Thúy khôn khéo quá, Diễm chịu! Cũng cái thành ngữ đó mà Thúy nghe ngóng được nhiều thứ trên đời! Lém lỉnh quá trời! Diễm đành phải “gác quân”.

— Để mai mốt Diễm kể cho mà! Bây giờ Diễm báo tin cho Thúy vậy thôi nha. Diễm sẽ liên lạc cho Thúy địa chỉ mới của Diễm sau nhe. Bye há!

— Bye ngang xương vậy! -- Thúy bắt bẻ -- Mà thôi, ráng giữ gìn sức khỏe và bảo trọng. Trông tin Diễm lắm đó.

Rồi hai đứa gác điện thoại. Thúy thở phào! Thoát nạn, không phải “khai” sơ yếu lý lịch!

Rồi cũng tới ngày rời Cali đi qua cái tiểu bang mà người ta ít có biết tới. Diễm bồn chồn dễ sợ. Đi học mà, mai mốt trở lại có sao đâu! Diễm nghĩ khi

chiếc máy bay sắp đáp xuống phi trường Lexington, Diễm thấy tim mình đập mạnh, dồn dập, hòa theo sự náo nức lẫn lo lắng đang tràn đầy trong đầu Diễm. Xanh ơi là xanh. Xanh vì một màu xanh! Xanh ngắt! Đó là một đặc điểm của cái tiểu bang này mà đã hiển nhiên đập vào mắt Diễm. Cái tên “Bluegrass State” quả thật không ngoa. Cái không khí trong lành hầu như không bị ô nhiễm bởi nhà máy và xưởng nghiệp làm cho Diễm nhoẻn cười. Một định cư thứ hai của mình đây.

Khiêng mớ đồ đạc khiêm nhường của mình lên “nhà” mới, Diễm không thể tả được cảm xúc của chính mình. Vui có, buồn có, sợ có, lo có, mừng có! Đủ thứ xáo trộn như món salad loại “supreme” mà Diễm có lần thử qua trong mấy tiệm ăn Mỹ. Diễm không ngờ Diễm thực sự xa nhà, đi học xa như vậy, một mình như vậy; ý nghĩ to tát nhưng cũng thường tình dễ hiểu tự nhiên làm cho Diễm lâng lâng như đi trên mây. Sợ té lắm, nhưng bay bổng lắm. Nhà bếp nè! Ôi, đủ lò tử, bồn rửa; chỗ treo quần áo; cái giường nhỏ; cái bàn học xinh... Sướng quá chứ! Diễm nghĩ. Một mình trọn hưởng cả một “cơ ngơi” như vậy sao không vui được. Nhớ mấy ngày đầu lặn đạn trên đất người, gia đình Diễm chật vật cố tạm trú trong một căn phòng chung cư chật hẹp cả mấy năm trời. Bây giờ Diễm có được như vậy là quá diễm phúc rồi! Có lẽ số mình giống như tên của mình vậy. Diễm nghĩ ngộ nghĩnh một hồi lâu...

Mấy ngày “định cư” tại chỗ mới sao mà lẻ loi buồn tẻ quá chừng! Vui đó, mới ban đầu thôi. Nhưng sự trống vắng từ từ len vào tim khi trời lặn. Căn phòng im lìm đến tĩnh mịch. Và Diễm đã âm thầm co rúc một mình trên giường, nước mắt nóng như muốn trào ra. Theo bản năng, Diễm cố kềm nó lại. Nhưng chợt nghĩ không có ai hiện diện trong phòng, Diễm để tự nhiên cho dòng lệ nóng tuôn trào! Nhớ nhà chẳng? Có lẽ vậy! Nhưng còn một lý do khác nữa! Diễm cố định nghĩa nó, nhưng thấy nó mơ hồ khó tả quá chừng. Cảm giác hụt hẫng chẳng? Có lẽ vậy. À, có lẽ là nó. Diễm cảm thấy như mất phương hướng. Chỗ này là chỗ nào đây? Cái không gian và

thời gian sao mà lạ hoắc! Đã tự mình quyết định qua đây. Quyết định này đâu có mới mẻ gì, đáng lẽ Diễm phải “quen” chứ! Nhưng có lẽ thực sự đời qua đây mới gây cho Diễm một ấn tượng lạ lùng như vậy! Không biết người ta khi qua chỗ mới có bị ấn tượng xáo trộn cảm xúc này không? Chắc có chứ! Mình chắc cũng thuộc loại “bình thường” thôi.

Diễm lại bật cười một mình...

Sáng ra Diễm đi dạo chung quanh trường và khu ký túc xá của Diễm, cũng dành cho học sinh học cao học. Diễm cảm thấy nhẹ nhõm hơn. Diễm nhớ anh, Diễm nhớ gia đình, Cali, ray rứt, quyến luyến, xót xa! Ngộ thiệt! Con gái là vậy, khi yêu thì chỉ nhớ đến người yêu trước tiên. Hừ ghê đó nhe! Mà sao ngộ vậy há? Diễm đâu có cố ý, tại nó vậy đó. Diễm

không có tội đâu nha. Yêu anh làm sao có tội tình gì. Diễm quýnh quáng biện hộ cho chính mình! Cuộc tình đầu chớm nở đem lại cho Diễm nhiều kỳ lạ thân thương. Anh ơi, Diễm đang đi dạo một mình đây! Diễm ước có anh bên cạnh để Diễm cùng nắm tay anh đi tham quan trường mới của Diễm, để được nghe anh nói, anh cười, để được tựa đầu vào vai anh huyền thuyên về mọi sự trên đời...

*Anh ở đâu khi em buồn muốn khóc?
Sao không về lau nước mắt thu mua
Sao không về như những chuyện ngày xưa
Chàng hoàng tử đi tìm nàng công chúa
Sao không đến cho em bờ vai tựa...*

Tự nhiên Diễm chợt nhớ đến vài câu trong bài thơ anh lượm lật tặng Diễm. Anh nói nó dễ thương quá, rất hợp với con nai vàng mắt ngắn lẹ của anh...

Diễm nhớ lời cha mẹ dặn, mồn mồn. “Qua đây để học đó. Ráng tự giữ gìn.” “Vâng, con sẽ ráng học,” Diễm tự nhủ. Rồi Diễm ứa nước mắt với dòng tư tưởng xa xôi. Cha Mẹ đã hy sinh quá nhiều cho tụi con. Cha Mẹ đã gác bỏ cuộc sống tương đối thoải mái vì tương lai của tụi con. Cha Mẹ chỉ muốn tụi con ăn học nên người. Đó là nguồn vui duy nhất và lớn nhất của Cha Mẹ. Sau hai mươi mấy năm nhọc nhằn nuôi đàn con khôn lớn, mái đầu xanh đã nhanh chóng đổi màu. Diễm xót xa nhìn mái tóc Người thêm bạc màu theo năm tháng, xúc động bồi hồi

khi nhận thấy vài nếp nhăn mới xuất hiện trên trán Người. Và cứ thế tội Diễm lớn lên, lớn nhanh. Diễm càng lớn, Cha Mẹ cũng theo thời gian chổng chất tuổi tác và muộn phiền... Xứ người buồn cô đơn. Diễm hiểu điều đó. Diễm càng hiểu thì càng ray rứt, xúc động. Cha mẹ nào cũng mong con cái mình tốt đẹp nên người...

Cali ơi, đâu rồi ánh nắng ấm buổi sớm mai! San Diego ơi! Đâu rồi bãi biển thơ mộng với sóng nước dạt dào! Mùa thu đến rồi đây! Ôi chao, nhỏ Thúy chắc sẽ thích phải biết! Xung quanh Diễm, cây lá bắt đầu đổi màu, xanh, đỏ, vàng, cam, nâu, đỏ đậm, đỏ ối, đỏ lợt! Đẹp quá! Diễm reo lên mừng rỡ! Đây mới đúng là mùa thu mà các thi nhân đã ngây ngất mô tả với cả tâm hồn. Mùa thu thơ mộng, mùa thu lá bay, mùa thu lá vàng rơi! Ôi thôi, đủ thứ! Lá rơi, phải, lá rơi! Diễm nhón chân đạp nhẹ lên thảm lá vàng trên sân. Sột soạt! Nhẹ chân thôi nhé! Diễm sợ lá đau. Diễm sợ giẫm phải cái gì đang tận hưởng mùa thu với tất cả hạnh phúc như Diễm. Y như trong huyền thoại, cô bé có phép lạ núp sau thân cây, đi trên lá vàng...

Trời ơi! Tuyết rơi! Ôi chao đẹp quá! Lần đầu tiên thấy tuyết rơi thật sự, Diễm náo nức cười to một mình. Đi học đạp lên tuyết, để lại dấu vết giày trên tuyết làm Diễm cười khúc khích. Tuyết rơi nhẹ, y như bông gòn, trắng tinh, đáp xuống quần áo Diễm. Nhỏ cứ để yên như vậy, cố quan sát xem những bông gòn tuyết có tan nhanh không! Ngộ quá, dễ thương quá! Vài chú sóc tinh nhanh thoăn thoắt leo lên và xuống thân cây. Chú sóc nhỏ cong cái đuôi xù mỹ mãn, nghiêng đầu ngơ ngác nhìn Diễm! Nhỏ khúc khích cười làm chú sóc e thẹn nhảy phóc sau thân cây rồi ngoái lại nhìn nhỏ, bắn tung trắng xóa từng cụm tuyết ra đằng sau.

Mùa thu qua rồi mùa đông lại đến. Ở cái xứ miền đông bắc nước Mỹ này, Diễm được chứng kiến sự thay đổi rõ rệt của các mùa. Mùa thu thơ ngây lãng mạn đưa người ta vào thế giới mộng mị hiền hòa pha lẫn cùng nỗi buồn của mùa thu lá bay. Mùa đông biểu hiện cho sự cô đơn lạnh lẽo nhưng huyền bí và lặng thinh. Cái lạnh cắt da, se se trong tim có lúc được bùng sáng bởi vài tia nắng ban trưa. Diễm đang đợi mùa xuân, mùa mà Diễm mong sẽ muôn màu rực rỡ, với những niềm vui nở hoa. Diễm mong sao những hoa nở muôn nơi đem lại cho những người thân quen của Diễm nhiều niềm vui trước thêm năm mới. ■

Hồi ức Mùa Xuân

Tôi lặng lẽ đón xuân trong nỗi tiếc
Với ba lần biệt biệt bóng xuân quê
Và hôm nay ký ức lại quay về
Nơi chốn cũ những ngày xuân nắng ấm

Có trăm hoa rờ ràng khoe sắc thắm
Én từng đàn chấp cánh chờ xuân sang
Tiếng pháo reo rộn rã cả thôn làng
Đàn trẻ nhỏ nhộn nhàng khoe áo mới

Hội chợ xuân tiếng người vang í ới
Từng gian hàng đông nghịt khách du xuân
Tận hưởng xuân trong náo nhiệt từng bừng
Để quên hết những ngày qua vất vả

Dăm cô cậu trông ra chiều hể hả
Tay trong tay thông thả bước ven đường
Khắp mọi nhà nghi ngút quyện khói hương
Đôi đũa đứng hai hàng bên cửa chính

Vài nàng cúc mỉm miệng cười hóm hỉnh
Điêng nàng mai nghiêm chỉnh giữa gian nhà
Lời chúc xuân lẫn tiếng nhạc chan hòa
Những em bé đợi 'li xì' bao giờ

Cây nêu tết dùng lều ghêu ngoài ngõ
Xác pháo hồng lớn nhỏ vãi đầy sân
Trống lân khua vang dội khắp xa gần
Để xua đuổi thẳng 'bản' ra khỏi cửa...

Ôi! Hôm nay lại thêm mùa xuân nữa
Đang trở về trên quê mẹ thân thương
Trong tôi càng tăng thêm nỗi buồn vương
Vì mang phận tha hương vô tổ quốc!!!

Trúc Phương (Fullerton College)